

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

ANÀLISI DE CAS: L'EDUCACIÓ FINANCERA ALS CENTRES EDUCATIUS DE CORNELLÀ DE LLOBREGAT

Treball de Fi de Grau

Autoria: Judit Oliva i Hernàndez

Tutoria:
Cristina Roy Pérez
Cristina Poblet Farrés

Clínica Jurídica d'Economia Social

Doble titulació de Dret i Administració
i Direcció d'Empreses

Curs 2023-2024

RESUM I PARAULES CLAU

Aquest Treball de Fi de Grau mostra un anàlisi del paper que avui dia té la cultura financera dins de l'àmbit educatiu. Per això, s'han consultat diversos estudis realitzats per entitats i organitzacions, els quals tenien com a finalitat determinar els coneixements d'educació financera de la població i s'han comparat amb les propostes vigents a l'abast dels centres per fomentar l'educació en finances.

S'han usat dues tècniques d'investigació: una recerca dels recursos ja disponibles sobre la matèria i la realització d'un qüestionari al personal docent de quatre centres educatius de Cornellà, més una entrevista, per saber si en aquests es segueix la tendència generalitzada.

L'estudi té com a principal objectiu veure quin és l'impacte a la pràctica que avui dia tenen les mesures proposades per les autoritats competents, i quina és l'opinió i experiència del sector.

Educació financera, economia, sistema educatiu, formació, centres educatius, igualtat, equitat, qualitat

Case study analysis: financial education in schools in Cornellà de Llobregat

This Final Degree Project shows an analysis of the role that financial literacy has today within the educational sphere. For this reason, several studies carried out by entities and organisations have been consulted, the aim of which was to determine the population's knowledge of financial education and compared with the current proposals available to schools to promote financial education.

Two research techniques were used: an investigation of the resources already available on the subject and the completion of a questionnaire to the teaching staff of four schools in Cornellà, plus an interview, to find out whether the general trend is being followed in these schools.

The main objective of the study is to see what impact the measures proposed by the competent authorities have in practice today, and what the opinion and experience of the sector is.

Financial education, economics, education system, training, educational institutions, equality, equity, quality

ÍNDEX

I. GLOSSARI	4
II. INTRODUCCIÓ	5
III. MARC TEÒRIC	7
1. Definició d'educació financera	7
2. Adaptació l'educació al context social i econòmic del moment: per què és important fomentar les finances com a matèria d'estudi a les escoles	7
2.1. Educació financera com a necessitat real	9
3. Breu anàlisi de la Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE)	11
4. Avaluacions Educatives Internacionals (amb participació espanyola)	14
4.1. General	14
4.2. Informe PISA 2018	16
4.3. Informe PISA 2022	17
5. Programes educatius vigents a l'abast dels centres	19
5.1. Pla nacional espanyol	19
5.2. PEF en xifres	23
5.3. Altres iniciatives	24
6. Ratio d'escoles i instituts a Cornellà de Llobregat	25
7. Introducció dels quatre centres educatius objecte de l'estudi de cas	26
IV. PART PRÀCTICA: ESTUDI DE CAS	28
8. Metodologia	28
9. Anàlisi dels resultats obtinguts	29
10. Desenvolupament dels resultats obtinguts	37
10.1. Composició de l'actual sector educatiu	37
10.2. L'educació financera a les aules de Cornellà	39
10.3. Pla d'Educació Financera a la pràctica	42

10.4. <i>Experiència personal</i>	43
V. CONCLUSIONS	45
VI. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA	47
VII. ANNEXOS	51
Annex 1. Qüestionari estudi de cas: l'educació financera als centres educatius de Cornellà	51
Annex 2. Infografia	54

I. GLOSSARI

ADICAE: Associació d'Usuaris de Bancs, Caixes i Assegurances

BBVA: Banco Bilbao Vizcaya Argentaria

CA: Comunitat Autònoma

EBF: *European Banking Federation*

EFEC: Educació Financera a les Escoles de Catalunya

ESO: Educació secundària Obligatòria

FETS: Finançament Ètic i Solidari

IEF: Institut d'Estudis Financers

IES: Institut d'Educació Secundària

INEE: Institut Nacional d'Avaluació Educativa

LOMLOE: Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre

OCDE: Organització per a la Cooperació i el Desenvolupament Econòmic

ODS: Objectius de Desenvolupament Sostenible

PEF: Pla d'Educació Financera

PISA: Programa Internacional per a l'Avaluació d'Estudiants

SANFI: *Santander Financial Institute*

TFG: Treball de Fi de Grau

UE: Unió Europea

II. INTRODUCCIÓ

L'activitat financera afecta, qui més qui menys, a totes les persones que vivim en societat, prenent part en moltes de les actuacions que realitzem en el nostre dia a dia. Anar a fer la compra de la setmana, treure diners del banc, comprar els regals de Nadal per Internet, fer o rebre un *Bizum*... en són exemples de que encara que no ho pensem de forma directa, constantment estem en contacte amb el món de les finances. De fet, és un tema que està bastant a l'ordre del dia degut a la conjuntura econòmica i social en la qual estem vivint, doncs els darrers esdeveniments que han sorgit arreu han provocat canvis en el tarannà econòmic global i, sense anar més lluny, també al país on vivim, entrant en les cases de la majoria de nosaltres. I és que, si mirem les notícies habitualment, veurem que “la pujada dels tipus d'interès”, “l'encariment de les hipoteques variables” o inclús “la pujada dels preus dels carburants” són qüestions abordades reiteradament. És per aquest motiu que l'economia financera és un concepte que ha anat agafant força des de fa uns anys enrere, i cada cop més se li dona una major importància i la gent comença a prendre més consciència sobre aquest tema. És fonamental entendre-les per poder prendre decisions encertades.

D'aquesta forma, igual que amb molts altres temes que han de ser tractats socialment, l'educació és l'eina per excel·lència per canviar la mentalitat i, consegüentment, provocar un canvi social a llarg termini. Si hem dit que les finances són un dels principals condicionants de les decisions que prenem perquè són la base del sistema econòmic en el que participem, és precís que se li doni la importància i tracte que es mereix: cal arrelar dit concepte i la millor forma és a través del sistema educatiu, començant per la població més jove, doncs el centre escolar és un dels pilars fonamentals on s'ha d'afavorir el desenvolupament de la competència financera. D'aquesta forma, el dia de demà serà un coneixement inherent més en les persones i evitarà molts dels problemes que les persones en edat adulta es troben envers les finances actualment precisament per la manca d'estudis financers en edat escolar.

La hipòtesi plantejada en el present treball és que el nivell de formació financera rebuda als centres educatius durant l'etapa obligatòria i post obligatòria és insuficient per afrontar els més importants reptes financers en l'edat adulta. Per tant, el principal objectiu a aconseguir mitjançant aquest és realitzar un estudi de cas sobre la inclusió de l'educació financera al Sistema Educatiu, més concretament a través d'una mostra de quatre escoles-instituts de la localitat de Cornellà de Llobregat.

El cos del projecte consta de dues parts diferenciades: el marc teòric i el pràctic. En el primer, pretenem aclarir certs conceptes relacionats amb el terme “educació financera” per se, així com

la situació en la que ens trobem actualment. Així, punts com la contextualització econòmica i social, la legislació vigent i els programes educatius a l'abast dels centres són clau per desenvolupar la teoria al respecte. Per altra banda, el marc pràctic consta d'un qüestionari i una entrevista realitzada al personal docent de cada centre, i les conclusions obtingudes a partir d'aquestes, complementant la part mencionada i donant resposta a la hipòtesi prèviament plantejada.

Com a metodologia utilitzaré la síntesi d'un recull de recursos bibliogràfics i webgràfics per tal de contextualitzar i donar forma al treball. A més, usaré la plataforma *Google Forms* per tal de confeccionar el qüestionari mencionat i poder fer que arribi al màxim de persones possible de forma més fàcil i ràpida (a través d'un enllaç), obtenint una major mostra i uns resultats més acurats.

Per últim, amb la finalitat de respondre al caràcter social que regeix la tasca, vull recalcar l'associació de la mateixa amb l'ODS 4 referent a l'educació de qualitat: *"garantir una educació inclusiva, equitativa i de qualitat, i promoure oportunitats d'aprenentatge durant tota la vida per a tots"*.

Aquest objectiu parteix d'ençà que l'educació permet la mobilitat socioeconòmica ascendent i és clau per sortir de la pobresa; i més concretament l'educació financera és essencial en el sentit que permet reduir les desigualtats socials i dotar les persones de més oportunitats. Per assolir-lo és fonamental que l'educació nacional compti amb característiques com són la gratuïtat, l'obligatorietat i la qualitat, així com la millora de les infraestructures escolars bàsiques, l'augment del professorat i la transformació digital per donar resposta a les necessitats actuals. Una millora del nivell financer individual comú deriva en una repercussió social positiva donat que es fomenta, de manera global i generalitzada, la presa de decisions informades, la generació de bons hàbits quan parlem d'estalvi i despesa, el consum responsable i l'interès per la inversió sostenible.

Per últim, vull agrair la participació i entrega rebuda per part dels professors i professores dels quatre centres educatius que m'han ajudat a fer possible la realització del present treball; especialment a l'Escola Santa Eulàlia, ja que és la que durant molts anys m'ha vist créixer.

III. MARC TEÒRIC

1. Definició d'educació financera

“Procés pel qual els consumidors/inversors financers milloren el seu enteniment dels productes, conceptes i riscos financers i, mitjançant informació, instrucció i/o assessorament objectius, desenvolupen les habilitats i la confiança per arribar a ser més conscients dels riscos i oportunitats financeres, per realitzar eleccions informades, saber on dirigir-se en cas de requerir ajut i adoptar altres accions efectives per a millorar el seu benestar financer.” OCDE (2005a).

2. Adaptació l'educació al context social i econòmic del moment: per què és important fomentar les finances com a matèria d'estudi a les escoles

És cert que “l'educar en finances” és un tema del qual cada cop se'n parla més ja que és fonamental per entendre el món a l'actualitat, per prendre decisions fonamentades econòmicament parlant i per poder gaudir de millors oportunitats futures. És una habilitat clau en les societats d'avui dia, més quan ens trobem en un context d'incertesa com l'actual, encara patint les conseqüències de la crisi originada per la pandèmia de 2020; i també a causa del constant canvi del paisatge financer, econòmic, demogràfic i polític, així com la transferència del risc, que cada cop recau més en els propis individus (tal i com s'afirma a E-pública, revista electrònica sobre l'economia pública). I és que aquest va ser un punt d'inflexió cap a ser conscients de la importància de tenir coneixements bàsics sobre finances: tal i com desvetlla l'*European Consumer Payment Report 2020* de l'empresa *Intrum*, aquesta crisi va tenir un major i desproporcionat impacte sobre les persones que no comptaven amb un pla financer estable, respecte de les que sí ho feien (que podien prendre decisions més prudentes i acurades). I des de llavors, *“en aquest informe, quasi la meitat dels enquestats (47%) va assegurar que la seguretat financera és ara una prioritat”*.

Quan diem que és un tema important és, entre altres motius, perquè nombrosos estudis així ho consideren. És el cas del realitzat per l'ADICAE l'any 2016; un estudi sociològic titulat *“Nivell i coneixements sobre l'educació financera de la població espanyola”*. És un sondeig quantitatiu d'àmbit nacional, el qual compta amb un marge d'error baix (del 3,16%) i el que pretén és precisament determinar el que el seu propi nom indica. I cal considerar la data d'efectuació del mateix, ja que és previ a la pandèmia mundial i és possible que els resultats hagin agafat més fermesa des de llavors.

Les conclusions que se'n poden extreure d'aquest són principalment tres: en primer lloc i coincidint amb el que el Banc Mundial també preveu, és que el nivell d'alfabetització financera a Espanya és baix, i els països del nord d'Europa compten amb un nivell més elevat. De fet, és un 49% de les persones entrevistades les que consideren que tenen nocions bàsiques sobre finances, dada que contrasta amb el 72,7% de persones que consideren que és necessari tenir unes nocions bàsiques sobre el tema (la majoria es troba a la franja d'entre 35 i 55 anys, tot i que després disminueix), xifra que ha augmentat des del mateix estudi realitzat prèviament l'any 2013. I la majoria coincideixen en què el motiu principal recau sobre la seguretat de l'economia personal i per evitar les situacions de frau. Per aquesta raó, les pròpies persones consumidores consideren que cal aprofitar dita conjuntura favorable per realitzar accions formatives i informatives.

En segon lloc, es planteja la qüestió de com creuen les persones que s'han de promoure els coneixements financers a la societat: el 36,7% creu que ha de ser a través del Sistema Educatiu (enfront del 31,7% que creuen que s'ha de fer a través de cursos i formacions per compte propi). En aquesta línia, pensen que a Espanya no es fomenta l'adquisició de coneixements sobre l'àmbit financer (73,4%, on el percentatge més alt que dona aquesta resposta són els joves). El 90,5% de la població enquestada creu que s'hauria d'impartir educació financera des del Sistema Educatiu, essent un 94,5% la totalitat de joves (d'entre 18 i 34 anys) que així ho consideren. De fet, pensen que la forma òptima per dur-ho a terme és a través de la incorporació com a matèria educativa: facilitar el contingut dins d'una assignatura adaptada als diferents nivells educatius. La manera? un 45% pensa que s'hauria d'efectuar per iniciativa de les escoles i els instituts, envers un 36,7% que creuen que s'ha d'implementar per part dels Organismes Públics (com per exemple el Ministeri d'Educació, i que fos completament gratuït).

Breument, cal destacar també les següents dades per poder entendre la magnitud del concepte: el 56,1% de les persones enquestades afirma que quan té un dubte sobre conceptes financers el planteja a les seves persones pròximes; i només un 45,7% segueixen de forma freqüent les notícies relatives a la situació econòmica actual (respecte un 32,5% que diu que ho fa a vegades i un 21,9% que afirma que mai ho fa); i tan sols un 25,4% afirma entendre-les (en oposició al 71,6% que no ho fa, essent la majoria gent de 56 o més edat). Font: ADICAE, 2016.

Per tant, un dels aprenentatges que ens han deixat els darrers esdeveniments històrics és la importància de l'educació financera com a eina per afrontar els reptes habituals de la vida quotidiana, més quan ens trobem en un futur canviant (en molts aspectes). Però, és una

qüestió únicament d'adults? Segurament no, ja que és majoritari el pensament de que no només és important que les persones adultes tinguin coneixement sobre la matèria, sinó que és essencial que s'inculqui des d'edats primerenques per, principalment, arrelar dit concepte en tots els nens i nenes, i que sigui un punt més a tenir en compte de cara a les gestions que realitzaran a mesura que es facin grans (és a dir, des d'un punt de vista de llarg termini), a part d'entendre la conjuntura econòmica i històrica del seu voltant. Tal i com *The Conversation* menciona al seu article "*Les lliçons que ens va deixar la pandèmia sobre educació financera*", un dels objectius de la mateixa (i sobretot des dels darrers anys), ha de ser "*crear hàbits econòmics que poden ajudar a desenvolupar una relació saludable amb els diners*". Perquè des de petits sabem, si més no, que els diners tenen un cert valor i és important "tenir-ne en certa manera" però, aquest missatge fins a quin punt té transcendència?

No obstant, tot i que la intenció de fer de les finances un camp accessible és real, a la pràctica no s'hi destinen tots els esforços requerits per efectuar dita voluntat. I és que fent un apunt més personal, no conec persona que hagi realitzat cap activitat (ni cursat cap assignatura) durant l'educació obligatòria al respecte ni que s'hi assembli, inclosa jo mateixa.

2.1. *Educació financera com a necessitat real*

La pròpia OCDE¹ ha afirmat recentment en el seu estudi *Financial Education for Children and Young People in South East Europe* que, tot i que existeix una creixent intencionalitat per millorar l'educació financera dels joves, la realitat és que de moment els nivells continuen sent baixos i les propostes no acaben d'arrelar. En molts països, tal com en el cas d'Espanya, s'han iniciat projectes amb dita finalitat i amb les institucions educatives com a principal entitat transmissora d'alfabetització financera ja que, d'aquesta forma, es pot assegurar una major homogeneïtzació i igualitària ensenyança independentment d'altres variables a tenir en compte en la formació dels nens i les nenes (com pot ser la formació de la que gaudeixin els pares o progenitors, l'accés a les tecnologies i la digitalització a casa, etc.).

Per tant, tenint en compte que el fet de tenir coneixements bàsics en finances és una qüestió que cada cop preocupa més a la societat i que es pretén que es comenci a introduir durant la infantesa, que romangui durant l'adolescència i que sigui resilient a mesura que ens fem grans, per què encara avui dia no és matèria obligatòria a les escoles i instituts?

¹ Organització internacional amb el propòsit promoure polítiques destinades a millorar el benestar econòmic de les persones i els països.

Naturalment, tot i que la idea hi és i se sap quin és l'objectiu, cal fer-lo efectiu i aquest és un procediment lent doncs hi ha molts factors a tenir en consideració: cal una formació del professorat, que la digitalització arribi a les aules, reestructurar l'horari lectiu per introduir aquesta matèria com a assignatura o, sinó, decidir quan i com es realitzarien activitats puntuals...

Però aquesta necessitat no és merament una qüestió d'actualitat sinó que remunta els seus inicis a l'any 2008, motivada per la Crisi Financera Global² que va afectar gran part de la societat mundial. I va ser quan organismes internacionals (com la OCDE) van començar a advertir de com la manca de dit coneixement també va ser detonant de l'empobriment de moltes famílies arreu del món, convertint-se en una lacra que, tot i que de forma més assenyada, encara avui dia arrosseguem.

I és que l'educació financera, tal i com s'avançava a la introducció, té múltiples beneficis, no només cap a les persones que reben dita formació sinó que hi té una repercussió en el marc social: contra més persones tinguin accés a un nivell bàsic financer més solidesa tindrà el sistema, i els possibles imprevistos que puguin sorgir derivats del context canviant en el que vivim tindran un impacte negatiu menor. I és aquesta segona la que es busca precisament, ja que la incidència de l'alfabetització financera a nivell individual és imperceptible quan parlem de resultats globals.

L'educació és en sí l'eina per erradicar les desigualtats socials, al ser un dels factors que més influeix en l'avenç de les persones i societats. Però si lliguem dit concepte amb les finances podem trobar els següents efectes en concret: la inversió en què la població tingui nocions bàsiques respecte aquest actuaria com a atenuant de les diferències informatives que poden separar oferents i demandants de productes financers. Així, es disminuiria l'asimetria d'informació entre els principals actors (i conseqüentment parlaríem d'una major inclusió financera), millorant la posició econòmica de col·lectius en posició de desavantatge o risc d'exclusió social.

De totes formes no podem deixar de banda que efectivament, tot i que sabem els passos a seguir, la posada en pràctica és laboriosa ja que hi ha molts factors a tenir en consideració, tals com un sistema tangible per dur-ho a terme, una inversió de recursos suficients, una harmonització del nou concepte dins el sistema educatiu ja consolidat, l'obtenció dels resultats ideals, etc. I tot i els numerables beneficis prèviament anomenats, no podem deixar

² Crisi financera produïda entre els anys 2008 i 2009, on la majoria d'economies del món industrialitzat van entrar en profunda recessió de forma simultània.

de banda els costos també implicats: en primer lloc, uns costos directes en temps i diners (en el sentit que les persones encarregades d'educar també hauran de dedicar temps a adquirir aquests coneixements i saber com s'encarregaran de transmetre'ls, a part del propi en realitzar les classes o activitats de forma posterior, per exemple; i la inversió dinerària en rebre dita formació, en el material requerit per a la realització de les activitats, espais habilitats per poder-ho efectuar...); i en segon lloc, un cost d'oportunitat entès com la renúncia a invertir dit temps en altres tasques, per sí fer-ho en l'aprenentatge financer. Tot i que és cert que és una inversió que en molts casos també podria ser coberta per altres subjectes, delegant la presa d'aquestes decisions a un altre membre de la unitat familiar o comptant amb un assessor financer extern.

3. Breu anàlisi de la Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació (LOMLOE)

En el cas d'Espanya, actualment, l'educació financera no és una matèria obligatòria a l'escola. Sí ho és per exemple a països com Polònia, Portugal o Finlàndia, on l'estat ha implementat estratègies nacionals de desenvolupament i implementació activa en col·laboració amb la UE, establint, entre d'altres mesures, les finances com a assignatura obligatòria des de l'equivalent a primària amb propostes adaptades per a cada edat.

Però nacionalment, tal i com indica *l'European Banking Federation*, tot i que sí hi ha una estratègia nacional en quant a l'educació financera, estem lluny de que es dediqui certa càrrega lectiva només a les finances (ni tan sols com a activitat extra de caràcter obligatori): actualment l'educació a l'Estat es regula a través de la Llei Orgànica 3/2020, de 29 de desembre, per la qual es modifica la Llei orgànica 2/2006, de 3 de maig, d'educació. La també coneguda com a Llei Celaá o LOMLOE, recull el funcionament i els principis rectors del sistema educatiu actual i on en cap cas es menciona el concepte "educar en finances" de forma directa. Vege-m'ho a continuació.

Tot i que aquesta Llei va generar opinions adverses en el moment de la seva aprovació, és cert que promet ser la més innovadora i adaptada a l'època actual en el que vivim. Tal i com es menciona al preàmbul, pretén elevar la importància de l'educació pública de qualitat com a fonament de la igualtat d'oportunitats i justícia social, modificar els sistemes d'avaluació per adaptar-los a la valoració de noves competències, que a més els propis centres puguin elaborar una part del currículum, una lluita més realista contra la segregació social, etc. Punts a considerar de cara a la proposició d'activitats que fomentin l'educació en finances als centres educatius i saber de quina forma s'haurien de dur a terme.

La pròpia Llei destaca dos fets rellevants a l'hora d'entendre els canvis que s'han produït en els darrers anys a l'educació i la percepció que en té la societat respecte d'aquesta: el primer va ser la Crisi del 2008 (ja mencionada) que va afectar també aquest sector, amb les grans retallades en educació pública com a protagonistes. I el segon, l'augment de l'ús generalitzat de les tecnologies de la informació i comunicació que ens han brindat una major facilitat en la nostra vida diària, i que per tant el sistema educatiu ha de donar resposta a aquesta realitat social (no només fomentant l'ensenyament en competència digital, sinó que també usant aquestes noves eines dins les aules i aprofitant-les per impartir classes dinàmiques i amb un material actualitzat). Així, es recalca la consideració del canvi digital i el paper que aquest ocupa, sobretot amb una finalitat inclusiva per a tots i totes les estudiants.

Per altra banda, la LOMLOE reconeix la importància d'atendre el desenvolupament sostenible segons l'establert en l'agenda 2030, així com ho fa el present projecte, doncs la part pràctica es desenvoluparà tenint present l'ODS 4 de les Nacions Unides, basat en garantir la inclusivitat, l'equitat i la qualitat en l'educació com a requisits mínims en la formació de la nostra societat. Tanmateix, s'hi recull:

“Així, l'educació per al desenvolupament sostenible i la ciutadania mundial s'ha d'incardinar en els plans i programes educatius de la totalitat de l'ensenyament obligatori, incorporant els coneixements, capacitats, valors i actituds que necessiten totes les persones per viure una vida fructífera, adoptar decisions fonamentades i assumir un paper actiu —tant en l'àmbit local com mundial— a l'hora d'afrontar i resoldre els problemes comuns a tots els ciutadans del món”.

I és per aquesta raó que, entre d'altres assignatures pendents a les escoles, és urgent adoptar mesures efectives per a què el dia de demà la majoria de la població pugui comptar amb uns mínims estàndards d'independència financera i de gestió de la seva economia (comprensió del funcionament dels diners en general: l'estalvi, l'endeutament, les inversions, etc.) d'acord amb el que es menciona a dit fragment.

Seguint amb aquesta idea, podem veure que el mencionat anteriorment (el fet de que s'ha pres consciència al respecte els darrers anys però no s'ha executat de forma efectiva ni generalitzada) es reflecteix altrament en la redacció dels articles. L'article u bis apartat k) contempla de forma expressa l'èmfasi de *“la preparació per a l'exercici de la ciutadania, per a la inserció en la societat que l'envolta i per a la participació activa en la vida econòmica”*, i han de ser els poders públics qui garanteixin la qualitat de l'ensenyament, un personal docent competent i l'aportació de recursos suficients i necessaris per a l'efecte (punt segon).

De totes formes, a l'article segon, s'entén que a efectes de la Llei seran part del Sistema Educatiu espanyol totes les administracions educatives, professionals de l'educació i agents públics com privats que exerceixin, sent titulars del dret, funcions de regulació, finançament o prestació educativa (a destacar pel paper que tindran entitats privades col·laboradores com a part del mecanisme).

Els articles 18, 24 i 34 de la Llei objecte d'anàlisi recullen la organització de l'ensenyament obligatori i post obligatori (primària, ESO i batxillerat), respectivament. Però tot i que sí s'esmenta el foment -de manera transversal- de matèries diferents a les assignatures clàssiques (per clàssiques ens referim a les que "sempre", de forma històrica, s'han impartit a les escoles i instituts: matemàtiques, llengua, coneixement del medi social i natural, etc.) com poden ser l'educació en valors, la creativitat i inclús l'emprenedoria; en cap cas es menciona res relacionat tant amb les finances, com del coneixement sobre el context de la globalització ni sobre el funcionament de l'economia personal o familiar en sí (sense deixar de banda que el fet que sí s'inclouin els àmbits recentment mencionats a l'itinerari sigui un èxit perquè són tan necessaris pel creixement personal com ho pot ser la gestió econòmica individual).

Per últim, l'article sisè recull el Currículum a seguir (els objectius, les competències, els continguts, etc.) als ensenyaments que conté i regula la mateixa. I si bé és cert que es reserva un cert percentatge (arriba al 50% en el cas de les Comunitats Autònomes que gaudeixen d'una llengua cooficial, i un 60% si no hi ha llengua cooficial) als ensenyaments que es consideren com a mínims i essencials en l'eix vertebrador de l'educació al territori; la resta de les hores lectives s'han de destinar a desenvolupar i completar el currículum segons les diferents etapes i també segons l'autonomia de la pròpia CA. Però sense deixar de banda l'objectiu final, el qual radica en la incorporació dels continguts de caràcter transversal a totes les àrees, matèries i àmbits, així com el desenvolupament de la totalitat de competències atribuïbles a l'etapa educativa en concret.

Si parlem del cas concret del Currículum de primària estipulat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya³, veiem que aquesta és una competència tractada com a transversal. Tot i que no hi ha una assignatura pròpia on s'imparteixi dit contingut, sí que és cert que es menciona dins l'àmbit de les matemàtiques (adaptat al desenvolupament cognitiu de l'alumnat de cada cicle). Concretament, el coneixement exigut pel Decret 175/2022 és el següent: al cicle inicial (primer i segon curs de primària) el reconeixement del sistema monetari europeu, és a dir, que els nens i nenes sàpiguen identificar les monedes i bitllets d'euro, el seu valor i l'equivalència; al cicle mitjà (tercer i quart curs) l'aplicació del càlcul i

³ Regit pel Decret 175/2022, de 27 de setembre, d'ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica.

l'estimació de quantitats i canvi (euros i cèntims d'euro) en la resta d'activitats quotidianes (ingressos, despeses i estalvi), promovent decisions per a una gestió responsable dels diners; i per últim, al cicle superior (cinquè i sisè curs), la resolució de problemes relacionats amb el consum responsable (valor-preu, qualitat-preu i millor preu) i amb els diners (preus, interessos, impostos i rebaixes).

Per tant, si bé és cert que la legislació espanyola vigent referent a l'educació no menciona de forma explícita les finances com a àmbit d'estudi a l'escola, sí que hi pot tenir cabuda si considerem aquest com a indispensable de cara al desenvolupament de l'alumnat en un futur (els quals òbviament, han de quedar sota l'empara de l'actual Llei) i la necessitat d'exposar coneixements de caràcter transversal que permetin als i les alumnes créixer com a persones independents i plenament funcionals.

4. Avaluacions Educatives Internacionals (amb participació espanyola)

4.1. General

L'Estat espanyol, com a membre de la UE, participa en determinades avaluacions educatives internacionals amb el principal objectiu d'extreure dades comparables amb la resta de països europeus i proposar així noves mesures educatives, fer del sistema educatiu un d'eficient, eficaç i equitatiu, i també intercanviar bones pràctiques amb els països participants. En aquest cas, l'INEE ho coordina amb les Comunitats Autònomes i les ciutats espanyoles.

Una d'aquestes proves són les PISA. Promogudes per la OCDE, pretén respondre a les necessitats educatives més recents i és per això que hi participen els i les alumnes de 15 i 16 anys, ja que són els que cursen l'últim cicle de l'etapa obligatòria. Mitjançant proves cognitives i proves de context, s'avalua el que els i les alumnes han après tant dins l'àmbit escolar com l'adquirit per altres vessants fora del centre escolar, que els i les permetrà afrontar el dia a dia de la seva vida futura.

PISA és un estudi que es fa amb una periodicitat triennial, i es centra en tres competències considerades troncal: lectora, matemàtica i científica. No obstant, a cada edició s'incorpora una de més, considerada innovadora (en la darrera edició, del 2021, va ser la del pensament creatiu). A més a més, des de l'any 2012, s'incorpora com a opció internacional la competència financera.

El motiu pel qual en la darrera dècada s'ha introduït l'anàlisi d'aquest camp és, com ja certament s'ha mencionat prèviament, a conseqüència de l'impacte de l'última crisi econòmica, la qual va afectar a molts àmbits socials i entre d'altres va incentivar l'expansió dels serveis financers sense bases sòlides de producció, augmentant així els riscos dels mercats financers. De fet, el propi informe PISA recull: *“Avui dia, per tant, la competència financera es contempla a tot el món com un element fonamental de l'estabilitat i el desenvolupament econòmic; la qual cosa es reflecteix en el suport que el G-20 va donar al document de la Xarxa Internacional d'educació financera (INFE, per les seves sigles en anglès, International Network on Financial Education) titulat High-level Principles on National Strategies for Financial Education (G-20, 2012; OCDE/INFE, 2012)”*. Font: PISA 2018.

Dit informe afirma que la competència financera en l'Educació secundària és molt important ja que les dades PISA ens informen de que molts joves ja manipulen diners i s'impliquen en decisions financeres. De fet, aquest revela que dels 13 països de la OCDE participants, un 54% dels joves tenia obert un compte bancari i un 45% tenia una targeta de pagament o dèbit. A més a més, cal considerar la gran quantitat d'estudiants d'Educació secundària que ja tenen experiència en el món de les finances, especialment a través dels medis digitals: de mitjana, un 73% havia comprat algun producte a través d'internet aquell any, i un 39% havia fet algun pagament via el telèfon mòbil.

Figura 1: Mapamundi i taula de països participants a PISA financera 2018

FONT: PISA 2018

A Espanya, per exemple, entitats del sector estan d'acord amb les dades recentment aportades: n'és el cas de l'entitat financera Caixabank, la qual afirma al seu *blog* publicat a data del 20 de novembre del 2023 que el fet de que els nens i nenes comptin amb productes financers com un compte estalvi o una targeta de dèbit fonamenta la creació de bons hàbits financers cap aquests ja que entenen i aprenen el valor dels diners, l'impacte de les despeses i a iniciar-se en l'hàbit de l'estalvi (d'aquesta forma proposen el compte *Imagin kids*, precisament per respondre a aquesta idea): “Els nens amb compte bancari obtenen uns millors resultats en matèria d'educació financera de les proves PISA. A Espanya, el 55% dels menors compta amb un d'aquests productes financers per a guardar els seus estalvis”, segons el *blog* de Caixabank.

Pels motius exposats anteriorment, cada cop trobem més programes, cursos o assignatures d'educació financera a les aules dels diferents sistemes educatius, tot i que en la seva majoria no es tracta de forma directa com a tal. Més endavant, al punt 5, es defineixen els programes educatius a l'abast dels centres.

4.2. Informe PISA 2018

L'última edició en competència financera de la qual hi ha dades publicades fins a la data és l'informe PISA 2018, proporcionades pel Ministeri d'Educació i Formació Professional. En aquest, es calcula que hi van participar uns 4100 estudiants de 490 centres educatius d'arreu d'Espanya, la majoria de 4t d'ESO.

Figura 2: Dades informe PISA 2018

Estudio PISA	Estudiantes	Centros educativos
PISA 2018	36 000	1000
PISA 2018 Financiera	4100	490

FONT: PISA 2018

Respecte l'informe com a tal, se n'extreuen i destaquen diverses conclusions sobre el rendiment en PISA financera:

- 1) A l'Estat espanyol, igual que a la OCDE, el 15% de l'alumnat no arriba al nivell bàsic en competència financera. De fet, el promig d'Espanya és de 492 punts, envers els 505 de mitjana de la OCDE i els 547 del país amb la puntuació més alta, Estònia.

- 2) Pel que fa el biaix de gènere, a Espanya no hi ha cap diferència significativa entre el rendiment de noies i nois. De mitjana a la OCDE, en canvi, els nois obtenen uns resultats més polaritzats (nivells alts i baixos), i les noies es concentren als nivells intermitjos.
- 3) Les fonts d'informació financera de l'alumnat espanyol de 15 i 16 anys recau principalment en les famílies (tot i que en menor proporció respecte la OCDE), cosa que repercuteix de forma positiva en el rendiment de l'alumnat. La segona és internet.
- 4) Respecte la participació de l'alumnat al sistema financer, es pot afirmar que els i les alumnes amb compte bancari aconsegueixen millors resultats en competència financera. No obstant, l'ús de la banca mòbil té un impacte negatiu en el rendiment de dita competència. En aquest aspecte, els nois tenen més confiança que les noies davant l'ús de serveis financers digitals.
- 5) Sobre les actituds i comportaments de l'alumnat davant les finances, s'afirma que les noies generalment demostren menys confiança a l'hora de gestionar assumptes relacionats amb els diners.

Així, les dues idees que *a grosso modo* recullen els resultats proporcionats per aquest estudi corresponent a l'any 2018 són que un nivell alt de competència financera s'associa tant amb estratègies de compra racional com amb comportaments financers bàsics més responsables.

4.3. Informe PISA 2022

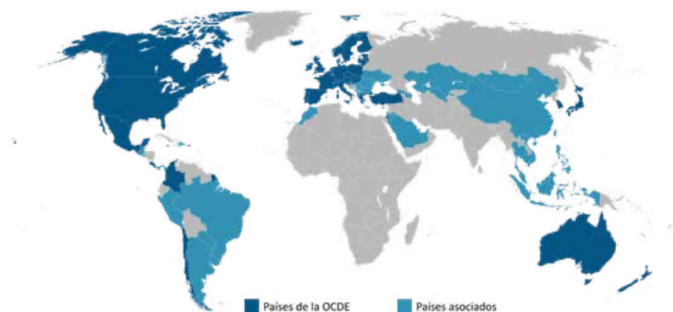
La darrera edició dels informes PISA estava prevista per l'any 2021, fet que es va veure alterat per l'aparició de la Covid-19 i els efectes que encara a dia d'avui patim. És per aquest motiu que les proves es van dur a terme un any més tard, al 2022, i és ara quan se n'han pogut extreure les primeres conclusions:

De l'informe en competència matemàtica (competència principal de l'any i objecte d'estudi pel cas que ens ocupa), se'n recalquen dues idees rellevants: Espanya es troba per sobre en rendiment i equitat del grup de països de la mitjana de la OCDE, tot i que sí que veiem que en el darrer període 2018-2022 es trenca la tendència a l'estabilitat dels resultats en aquest camp des de 2012, atès que es produeix una significativa davallada en les puntuacions. Aquest fenomen també es dona en altres competències analitzades, fet que preocupa, entre d'altres, les institucions estatals.

Parlem de finances dins la competència matemàtica perquè dita prova conté la resolució de problemes relacionats amb la realitat, i és concretament en el context personal on trobem la resolució de problemes que apareixen en les activitats quotidianes, com són les finances. De fet, també s'incorpora la competència financera com a tal (opció internacional com a la resta d'edicions des del 2012), però caldrà esperar fins el transcurs del 2024 per poder comptar amb aquest informe, tal i com es recalca al mateix portal de l'INEE.

Per últim, és precís destacar l'impacte del tancament dels centres educatius durant la pandèmia, fet mai viscut abans i que va comportar una necessitat d'adaptació gairebé immediata en tot el que fem en el nostre dia a dia, inclosa l'educació de les persones estudiants. Segons l'informe PISA i com ja he avançat anteriorment, Espanya no s'ha vist afectada per la disminució del grau d'equitat entre l'alumnat amb rendiment més baix i la resta, és a dir, les diferències entre l'alumnat amb rendiment més baix i la resta no s'han vist accentuats. Però per contra sí han trobat a faltar la interacció presencial amb el professorat i la resta dels companys i companyes, provocant una desmotivació per l'aprenentatge (no significativa a efectes de l'estudi). D'aquesta forma, es destaca la capacitat de resiliència de l'alumnat i els centres educatius.

Figura 3: Mapamundi i taula de països participants a PISA 2022

Països de la OCDE			Països Associats		
Alemania	Estados Unidos	Lituania	Albania	Georgia	Panamà
Austràlia	Estonia	Mèxic	Arabia Saudí	Guatemala	Paraguay
Austria	Finlandia	Noruega	Argentina	Hong Kong	Perú
Bèlgica	Francia	Nueva Zelanda	Aut. Palestina	Indonesia	Qatar
Canadà	Grecia	Països Baixos	Azerbaidjany	Jamaica	R. Dominicana
Chile	Hungria	Polonia	Brasil	Jordania	Rumania
Colòmbia	Irlanda	Portugal	Brunei	Kazajistà	Sèrbia
Corea	Islandia	Reino Unido	Bulgaria	Macao	Singapur
Costa Rica	Israel	República Checa	Camboya	Macedonia N.	Tailandia
Dinamarca	Italia	República Eslovaca	China Taiwan	Malasia	Ucraïna
Eslovènia	Japón	Suecia	Chipre	Malta	Uruguay
Espanya	Letonia	Suïça	Croàcia	Marruecos	Uzbekistà
		Turquia	EAU	Moldavia	Vietnam
			El Salvador	Mongolia	
			Filipinas	Montenegro	

FONT: PISA 2022

5. Programes educatius vigents a l'abast dels centres

Fins el moment, hem pogut veure que existeix la convicció de que el foment de l'educació financera entre la població permetrà que les persones comptin amb eines i recursos per saber fer una bona gestió de les finances personals, repercutint de forma positiva a la societat. És per això que, en els darrers anys, la consciència financera com a eix vertebrador de l'economia social ha anat agafant protagonisme i, institucions i organitzacions, han ideat plans d'actuació adaptats a les circumstàncies i necessitats del moment per poder fomentar dit ensenyament i que aquest pugui calar de la forma més homogènia possible als individus, amb projecció d'arribar a llarg termini, a una situació òptima: una economia sostenible, estable i responsable per part de tothom que permeti reduir la taxa de desinformació al respecte; construint una economia més forta, resistent i resilient a les possibles situacions d'incertesa que es puguin donar en un futur.

5.1. *Pla nacional espanyol*

A Espanya, la proposta més sòlida i ambiciosa és el Pla d'Educació Financera, proposat per la CNMV i el Banc d'Espanya. Aquest pla neix l'any 2008 com a resposta a la necessitat de determinar una estratègia nacional i conjunta. Per idear-lo, els promotors es van basar en diferents fonts d'informació: tant en estudis internacionals que revelaven l'insuficient nivell de coneixement financer dels consumidors com en enquestes nacionals que determinaven el comportament i preferències de les famílies espanyoles. Pel que fa l'àmbit normatiu, la Directiva de Mercats i Instruments Financers, transposada⁴ a l'ordenament jurídic espanyol per la Llei 47/2007, de 19 de desembre, a més d'imposar obligacions als intermediaris, exigia dels inversors la capacitat per comprendre el possible risc de les inversions. Per aquest motiu, es va considerar precís incidir en la seva formació i fer que la informació que se'ls subministra sigui de qualitat. El llançament del PEF es va realitzar sota la marca "Finances per a Tots". Dirigint a consumidors, inversors i tot tipus d'usuaris de serveis financers, s'impulsen nombroses campanyes publicitàries d'abast nacional (les quals s'abordaran més endavant).

El PEF té com a base la responsabilitat social i bona governança. És per aquest motiu que compta amb un Estatut de Govern per definir els òrgans, regular el funcionament i recollir les regles a seguir. L'estructura orgànica i funcional del PEF es compon per la Comissió Mixta de Seguiment (és el màxim òrgan rector del Pla; formada per membres de la CNMV i el Banc d'Espanya, i acompanyats tant d'experts en la Direcció General d'Assegurances i Fons de Pensions com de la Secretaria General del Tresor i Política Financera); els grups de treball (els

⁴ Procés pel qual s'incorporen les directives de la UE a les legislacions nacionals dels Estats Membre de la UE.

formen representants de la CNMV, del Banc d'Espanya i del Ministeri d'Assumptes Econòmics i Transformació Digital. S'encarreguen d'aclarir els objectius i dur a terme accions per fer possible el funcionament del PEF) i l'Assemblea de Col·laboradors (entitats que, al cap i a la fi, són les que estan en contacte amb l'alumnat i s'encarreguen de transmetre els coneixements sobre les finances). A més, respecte aquest darrer grup, és fonamental que existeixi una cooperació també en la gestió dels possibles conflictes d'interessos. D'aquesta forma, amb el PEF s'elabora addicionalment un Codi de Bones Pràctiques (sotmès a l'audiència de les entitats col·laboradores) amb principis indispensables a tenir en compte: es menciona per exemple que l'educació financera sigui imparcial i de qualitat, que el llenguatge emprat en l'ensenyament de la matèria sigui senzill i pedagògic o que es separi l'educació financera de l'activitat comercial.

L'objectiu principal del Pla és clar: que l'educació financera pugui ser incorporada de la forma més ràpida possible a la vida dels ciutadans. En aquest sentit, s'han posat en marxa diverses accions estratègiques que veurem a continuació:

D'entre les primeres iniciatives realitzades pel PEF (i la primera en ser tangible com a tal) trobem la posada en funcionament de la pàgina *web* "Finances per a Tots", *web* oberta a tot el públic que es pugui sentir apel·lat per la matèria. Hi podem trobar continguts teòrics, eines pràctiques per a tots els usuaris (com calculadores o simuladors) i espais reservats per a les parts interessades: un espai per a què els col·laboradors puguin intercanviar activitats i material, i l'altre destinat al professorat que participa al programa escolar que ofereix el mateix Pla. A més a més, aquest perfil el podem trobar a les principals xarxes socials, on també es fa una difusió de contingut d'interès.

Una altra iniciativa rellevant feta pel PEF és el conveni signat l'any 2009 amb el Ministeri d'Educació, Cultura i Esport per desenvolupar i avaluar un programa escolar d'educació financera dirigit als últims cursos de l'ESO (és a dir, incloure aquests continguts dins el currículum escolar de 3r i 4t de l'ESO). I, de fet, aquesta ha proporcionat bons resultats, doncs l'any 2020 es renova dit conveni (amb el que es passa a denominar Ministeri d'Educació i Formació professional), amb un contingut més ambiciós: incrementar l'educació financera al currículum escolar i avaluar els resultats de la competència financera a les proves PISA. Com? Doncs a través d'ampliar el programa a primària, tota secundària, a les formacions professionals, a la formació d'adults i també en la formació del professorat.

Sota el paraigües d'aquests dos convenis mencionats (el primer de 2009 i la renovació i ampliació del 2020), podem recollir altres iniciatives proposades i impulsades per diferents actors, que han estat clau a l'hora d'impulsar aquesta iniciativa conjunta. Hi destaquen:

- El programa escolar d'educació financera dirigit als alumnes de 3r i 4t d'ESO, batxillerat i Formació professional, així com un manual per als alumnes i professorat adaptat al marc d'aprenentatge que marquen les PISA. Aquest es fomenta per un seguit d'associacions de caràcter privat⁵ i està vigent des del curs 2010-2011, adaptant-se en tot moment a les necessitats latents de cada instant. S'ha demostrat que els i les alumnes que hi participen, obtenen millors resultats en diversos tests de coneixement.
- Un cop més, la inclusió al currículum escolar però puntualitzant el fet de que sigui a través de la normativa educativa (és a dir, que la LOMLOE reculli l'educació financera com a saber bàsic dins la competència matemàtica, tant en primària com a secundària); tot i que com ja hem vist, l'ampliació o desenvolupament d'aquests coneixements queda en mans de l'autoritat autonòmica competent.
- Les proves PISA en competència financera (detallades al punt 4), per fer una anàlisi i avaluació de les capacitats dels alumnes al llarg dels anys i fer un seguiment de l'efecte i resultats de l'estratègia nacional (a més de la comparació amb els resultats d'altres països).
- El PEF també proposa concursos de coneixement financers, per a sensibilitzar els alumnes de la importància de l'educació financera; així com la importància de posar l'accent en la formació del personal docent perquè serà qui, en darrera instància, transmetin els coneixements als joves.

Una altra iniciativa és el conveni signat l'any 2011 entre el Ministeri de Consum i el PEF, amb la voluntat de reduir l'exclusió financera dels col·lectius més vulnerables (que tot i que no parla exclusivament dels escolars, sí que inclou en el seu públic el sector més jove de la població) incorporant noves línies formatives i educatives al sector.

Seguint amb el fil de les iniciatives i accions fetes pel PEF des que es va crear, trobem els Premi "Finances per a Tots", que pretenen donar reconeixement a les persones i institucions

⁵Associacions entre els quals trobem l'ACADE (Associació de Centres Autònoms d'Ensenyament Privat), CECE (Confederació Espanyola de Centres d'Ensenyament), CICAIE (Associació de Col·legis Privats en Independents), FERE-CECA (Federació Espanyola de Religiosos de l'Ensenyament) i UECOIE (Unió de Cooperatives d'Ensenyament).

(col·laboradores o no del Pla) que hagin mostrat una dedicació i compromís destacables en l'àmbit de l'educació financera. Aquesta va lligada amb l'importantíssim rol que tenen les institucions públiques i privades, ja que com hem vist, la seva cooperació és fonamental per portar en endavant el Pla.

Continuant amb la idea d'assolir la major conscienciació possible al respecte, des de l'any 2015, el primer dilluns del mes d'octubre es celebra el dia de l'educació financera. Amb motiu de dita data, a cada edició es proposen una sèrie d'activitats i tallers que giren entorn una determinada temàtica (per exemple, finances per a la gent gran, les finances sostenibles, etc.) on qualsevol persona que s'hi registri hi pot participar. També es celebra des de l'any 2021 la *Global Money Week*, una campanya anual d'abast mundial organitzada per la OCDE i dirigida principalment als joves que el que vol és conscienciar-los de que és molt important prestar atenció a les seves finances.

FONT: Finances per a Tots

I per últim però també rellevant, cal mencionar les diferents accions divulgatives realitzades a l'efecte: esdeveniments de caràcter social com per exemple fires, congressos i seminaris, així com també la difusió de publicacions, vídeos, etc. prenent les xarxes socials com a canal (per l'abast que arriben a tenir actualment) però sense deixar de banda els medis tradicionals per a les persones que poden tenir una accessibilitat més restringida.

Per tant, d'aquest apartat podem concloure que no només és important fomentar i desenvolupar aquestes estratègies, sinó també fer-ne un seguiment i avaluació continuada per veure la resposta que tenen i poder traçar un full de ruta segons els resultats obtinguts. Veiem que des del naixement del PEF l'any 2008 hi ha hagut considerables millores, però

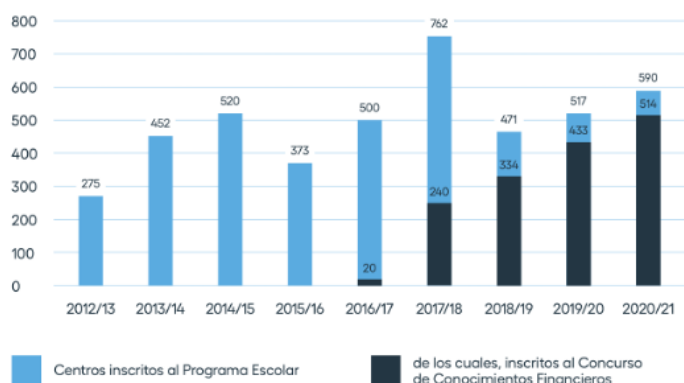
només es podrà fer una valoració de caire global més acurada quan parlem de mitjà-llarg termini.

5.2. PEF en xifres

Per tal de respondre a les necessitats conjunturals latents, dit pla s'ha modificat i actualitzat des dels seus inicis per períodes concrets de quatre anys. Actualment ens trobem en el marc del previst pels anys 2022-2025 però haurem d'esperar fins llavors per conèixer l'èxit de la seva aplicació. Sí que podem comptar amb el balanç del comprès en el període 2018-2021, el qual ha permès l'aplicació de noves mesures amb dades rellevants que així ho demostren.

La xifra dels centres inscrits al Programa Escolar d'educació financera i al Concurs de Coneixements Financers segueix sent poc significativa si parlem de totals, doncs segons les dades proporcionades pel Ministeri d'Educació i Formació Professional, al curs 2021-2022 es comptava amb poc més de vint mil centres que comprenen des de primària fins a batxillerat; per tant els gairebé sis cents que el curs 2020-2021 van formar part del Pla d'educació financera previst per les escoles (tal i com podem observar a la gràfica), queden lluny de ser mínimament representatiu.

Figura 4: Centres inscrits al programa escolar d'educació financera i al concurs de coneixements financers

FONT: Pla d'Educació Financera 2022-2025

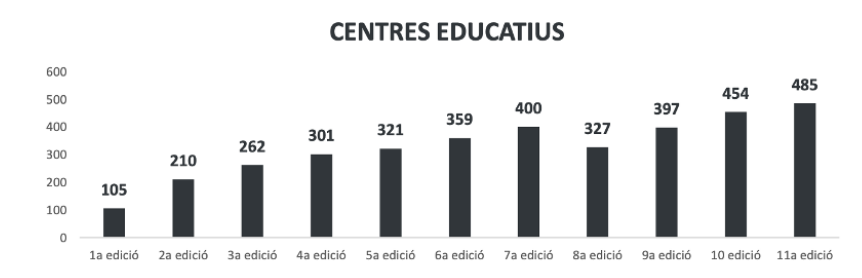
Per tant, veient que tot i ser una iniciativa amb una previsió optimista de cara al futur encara queda feina pendent. Des del PEF, s'insisteix en què una de les vies fonamentals de transmissió és el currículum escolar (com ja s'ha comentat anteriorment) perquè segons nombrosos estudis internacionals i la pròpia OCDE és essencial començar a introduir les bases de dita competència a edats primerenques perquè els joves comencin a familiaritzar-se amb el paper

de les finances durant la seva vida, per tal de que s'aconsegueixin els resultats proposats a llarg termini. L'educació financera com a tal no es l'objectiu sinó l'eina.

5.3. Altres iniciatives

A Catalunya concretament, trobem el programa d'Educació Financera i Emprenedoria de Catalunya (EFEC), impulsada per l'Institut d'Estudis Financers (IEF). S'emmarca en les recomanacions d'organismes internacionals com la OCDE i la UE, i des del seu sorgiment l'any 2012 imparteix lliçons d'alfabetització financera bàsica als alumnes de 3r i 4t d'ESO, batxillerat, cicles i fundacions. Aquest programa s'ofereix de forma gratuïta als centres educatius i les activitats i tallers són impartits per voluntaris i voluntàries que estan o han estat vinculats al sector econòmic i financer, juntament amb els professors i professores del centre prèviament formats pel propi IEF. Els centres que hi participen ho fan també de forma voluntària.

Figura 5: Centres educatius participants al programa EFEC

FONT: EFEC

De fet, una de les entitats que forma part dels voluntaris del programa EFEC (i la primera en ser una entitat no financera) és el Col·legi d'Economistes de Catalunya. Participant en les darreres vuit edicions, reuneixen un balanç de formació en finances bàsiques a 29.288 estudiants d'arreu de Catalunya durant el curs acadèmic 2022-2023. Del total d'alumnes formats, hi ha més de 24.300 de 4t d'ESO i gairebé 5.000 de la Formació d'Adults.

No ens podem oblidar tampoc de la tasca realitzada per l'associació FETS, no només pel seu compromís amb l'educació financera com a tal sinó pel fet de fer-ho des d'un punt de vista ètic i solidari. FETS és una associació creada l'any 1999 amb l'objectiu de contribuir a la transformació social tenint en consideració els valors de la justícia global i la sostenibilitat, i fomentant el sistema de finances ètiques i solidàries per poder construir una economia justa i sostenible (tant des del punt de vista social com mediambiental). Així, pel que fa l'educació, compten amb diferents opcions per traslladar aquestes idees tant a les aules com en altres

espais educatius: recursos en línia, tallers i activitats i formacions específiques en finances ètiques.

Per altra banda, hem de mencionar el fet de que hi ha altres opcions a nivell nacional que provenen de diferents entitats bancàries. N'és el cas, per exemple, de la nova iniciativa del Banc Santander amb la col·laboració del *Santander Financial Institute* (SANFI), on voluntaris impartiran tallers a les escoles d'Espanya durant aquest curs 2023-2024. El programa es dirigeix a alumnes de primària sota el nom de "Finances per a mortals edició Júnior" i, amb el lema "Financers del futur", està dividit en tres nivells de coneixement segons el cicle que cursin dits alumnes. De fet, el programa "Finances per a Mortals" es va convertir en la millor iniciativa d'educació financera d'Espanya el 2018 després de rebre el premi "Finances per a Tots". Altres entitats d'aquestes característiques com per exemple el BBVA, el Banc Sabadell o Caixabank es sumen a les iniciatives, participant també en activitats a les jornades del dia de l'educació financera o la *Global Money Week*.

Per tant, podem concloure que actualment es compta amb nombrosos i qualitius programes dirigits al foment de l'educació financera (també pensats específicament pels escolars i el seu coneixement en la matèria) tant pel que fa arreu del territori espanyol com a pròpiament casa nostra; programes dels quals els centres educatius se'n poden beneficiar ja que la gran majoria d'ells són gratuïts i accessibles per a tothom, gràcies a l'ajut de totes les entitats col·laboradores que en formen part.

6. Ratio d'escoles i instituts a Cornellà de Llobregat

Prèviament a presentar els centres educatius que han prestat la seva ajuda per ser objecte d'estudi del cas i a explicar els resultats obtinguts gràcies a aquests en l'apartat del marc pràctic, és precís especificar la ràtio de centres educatius amb els que comptem a la ciutat de Cornellà de Llobregat, per veure la representativitat de la mostra.

Segons dades del Servei Educatiu del Baix Llobregat (avalat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya), a Cornellà actualment comptem amb 32 centres educatius en total. Concretament parlem de 21 escoles d'Educació Infantil i primària més 11 escoles o instituts de secundària.

De les 21 escoles d'Educació Infantil i primària, un 76% són públiques (16/21) i el 24% restant són concertades-privades (5/21). I de les escoles o instituts de secundària, els resultats són més igualats: un 55% són públiques (6/11) envers al 45% de concertades-privades (5/11). No

obstant, cal destacar que totes les escoles concertades-privades que ofereixen Educació secundària, en cap cas arriben fins a batxillerat. En canvi, les públiques sí ho fan, essent aquesta l'opció viable per a continuar amb els estudis post obligatoris.

Respecte les escoles i instituts participants al cas, hi ha participat un total de quatre: dues de concertades-privades que ofereixen un ensenyament des de P3 fins 4t de l'ESO; i dues més que comprenen des de 1r de l'ESO fins a 2n de batxillerat (a més de graus i Formacions Professionals).

7. Introducció dels quatre centres educatius objecte de l'estudi de cas

L'estudi de cas del present treball es centrarà bàsicament en quatre centres educatius situats a la meua ciutat de residència, Cornellà de Llobregat. Aquests són l'Escola Santa Eulàlia, IES Francesc Macià, l'Escola Sant Antoni Maria Claret (SAMC) i l'Institut Maria Aurèlia Capmany.

L'Escola Santa Eulàlia és el centre on hi vaig cursar des d'Infantil fins l'últim curs de l'ESO, i és per aquest motiu que conec com s'hi treballa i vull saber com ha evolucionat el mateix des que hi vaig marxar. Durant la meua escolarització el tema d'educar en finances mai el vaig escoltar (no exclusivament em refereixo a l'escola, sinó en cap altre context) i és per això que amb aquest estudi vull veure si aquesta mentalitat ha canviat. És una Escola Privada-Concertada (i laica) amb la Generalitat de Catalunya que compta amb una línia per curs, és a dir, una classe per cada curs en cadascuna de les següents etapes: Educació Infantil (de 3 a 5 anys), Educació Primària (de 6 a 12 anys) i Educació Secundària Obligatoria (de 12 a 16 anys). Aquesta neix l'any 1967 a Cornellà, més concretament al barri de la Gavarra.

L'Institut Francesc Macià, on jo personalment no hi he anat, però conec a gent propera que sí, principalment la meua germana que actualment hi està cursant segon de batxillerat (i veig com funciona, què i com s'estudia i les activitats que s'hi realitzen durant l'any escolar). És un institut públic, que neix l'any 1966, i que actualment imparteix classes des de primer curs de l'ESO fins a segon de batxillerat. En aquest cas, compta amb més d'una línia per curs, adaptant-se en la mesura del possible a la demanda de cada any. Està situat al barri Centre.

El SAMC, amb el qual no tinc cap relació més enllà de conèixer persones que estudien o han estudiat allà, és una escola que comprèn les edats de 0 a 16 anys, essent un centre concertat per la Generalitat de Catalunya. És una escola amb connotacions religioses, i només tenen una línia per curs. Està situat al barri de la Gavarra.

I per últim, l'Institut Maria Aurèlia Capmany, amb el qual tampoc tinc relació, és un institut públic situat al barri de Sant Ildefons el qual compta amb una trajectòria de més de 25 anys. Aquest oferta l'ESO i diferents modalitats de batxillerat.

IV. PART PRÀCTICA: ESTUDI DE CAS

La finalitat primera de la realització de l'estudi de cas és veure de forma pràctica l'esmentat al marc teòric: la idea principal és parlar amb les escoles en qüestió per veure el nivell de conscienciació sobre el tema i si hi ha cap iniciativa en marxa. Per això, la pràctica comptarà amb dues parts: un qüestionari sobre si es fomenta l'educació financera a les aules i, en cas afirmatiu, de quina forma es duu a terme; més una entrevista a realitzar a la persona cap de l'equip directiu amb preguntes en la línia del qüestionari, per poder-hi complementar i ampliar dites respostes.

8. Metodologia

En aquest apartat pretenc fer-ne cinc cèntims sobre la metodologia emprada a l'hora de dur a terme la part pràctica del TFG i la intencionalitat que hi ha rere dit estudi.

Com ja s'ha anunciat en altres apartats, el gruix de la part que correspon al treball de camp és la formulació d'un qüestionari dirigit al personal docent dels centres educatius detallats al punt 7, amb els quals he pogut contactar i s'han prestat a ser partícips del projecte. Així, mitjançant la plataforma *Google Forms*, he pogut confeccionar el formulari que els hi he fet arribar via enllaç, obtenint una mostra de l'opinió i experiència dels professors, professores i claustre en general, amb una representativitat total de 23 persones classificades en segments de gènere, edat i l'escola o institut en el què hi treballen actualment.

El qüestionari en sí compta amb 25 preguntes i no implica una inversió major de 5 minuts per a la seva contestació. Hi ha preguntes breus de diferent caire, amb contestacions tals com múltiple resposta, resposta redactada breu, etc.; però en la seva majoria compten amb una única solució d'entre varies opcions (acotada a dues o tres possibilitats), tal i com veurem en el pròxim punt. El qüestionari es realitzà entre el 26 de novembre i el 17 de desembre.

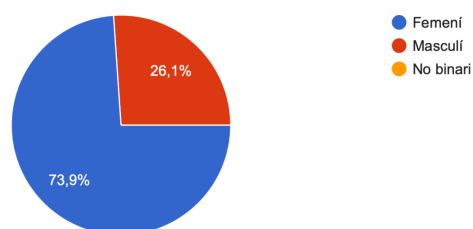
L'estudi es complementa en una segona fase amb entrevistes extra específicament dirigides a l'equip directiu dels centres (cap d'estudis, concretament) amb la idea de completar les respostes ja obtingudes a la primera part.

9. Anàlisi dels resultats obtinguts

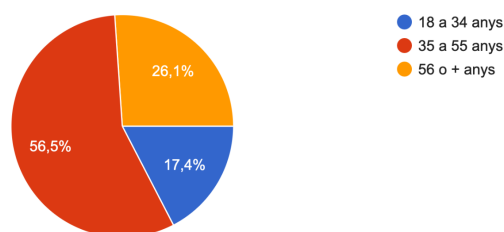
L'interès dels resultats obtinguts radica en conèixer el punt de vista dels professors i professores respecte la importància de fomentar l'educació financera a les aules, i si a la pràctica es duen a terme activitats a l'efecte.

Les dues primeres preguntes fetes són de caire demogràfic: pel que fa el gènere, veiem que la gran majoria de les enquestades són dones (gairebé un 74% de la mostra), i la mitjana d'edat es troba en la franja dels 35 a 55 anys (56,5%), seguida de la franja de 56 anys o més (26,1%) i, en darrer lloc, la dels 18 a 34 anys (17,4%).

1- Gènere
23 respuestas

2- Edat
23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

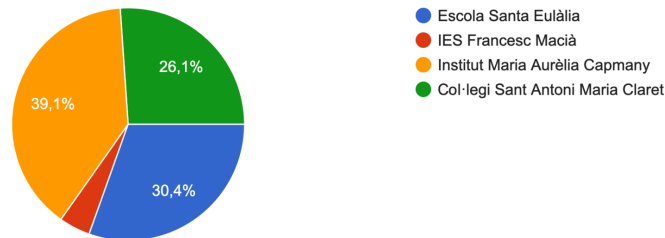
Seguidament, es demana el temps que es porta exercint la professió i el centre on es treballa actualment. En aquest sentit, veiem que la major representació de respostes prové de l'Institut Maria Aurèlia Capmany (amb un 39,1%), seguit de l'Escola Santa Eulàlia (30,4%), el SAMC (26,1%) i per últim l'IES Francesc Macià (amb un 4,3%), donat que les respostes totals han estat d'una única persona en aquest últim cas.

A més a més, podem observar que un percentatge elevat de la mostra (69,6%) s'hi porta dedicant més de 10 anys al sector, però aquest percentatge es redueix (56,5%) quan

preguntem si aquest temps de docència ha estat al mateix centre on imparteixen les classes actualment.

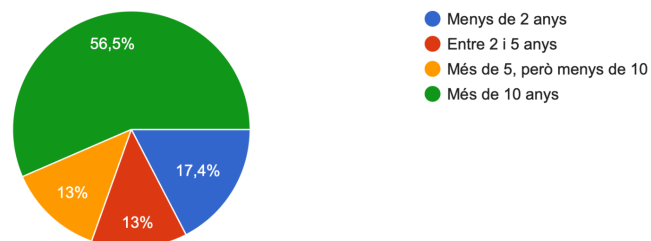
3- A quina escola o institut treballes actualment?

23 respuestas

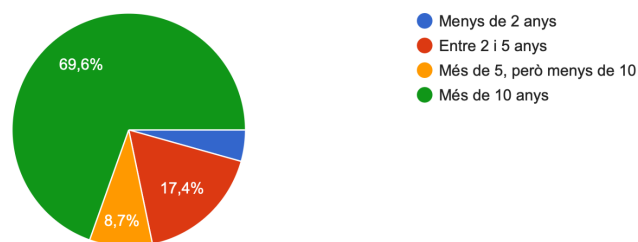
4- Quants anys portes treballant en dit centre?

23 respuestas

5- I en el sector de l'educació?

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

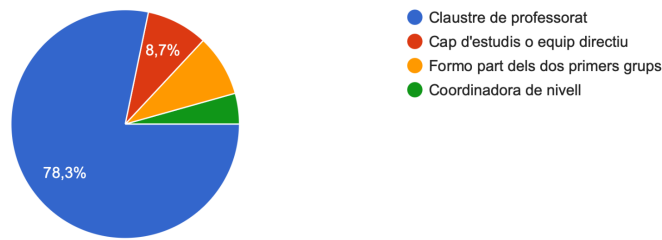
Les següents tres preguntes reflecteixen el rol que exerceixen les persones enquestades als centres on hi treballen, l'assignatura (o assignatures) que imparteixen, i a quin nivell ho fan. En dit cas, podem observar que la majoria de les respostes (78,3%) corresponen al claustre de professorat, tenint en compte que dues de les persones enquestades són tant professores com cap d'estudis (o formen part de l'equip directiu).

També, és destacable que un 43,5% de la mostra (percentatge més alt en dita pregunta) correspon a professorat de Llengua i literatura. No obstant, sí que és cert que en la segona posició (26,1%) trobem els professors i professores de matemàtiques; dada rellevant a tenir en compte de cara a analitzar les preguntes sobre la competència financera en sí.

La majoria de les persones participants són professores de secundària (60,9%, envers el 43,5% de primària i el 17,4% de batxillerat).

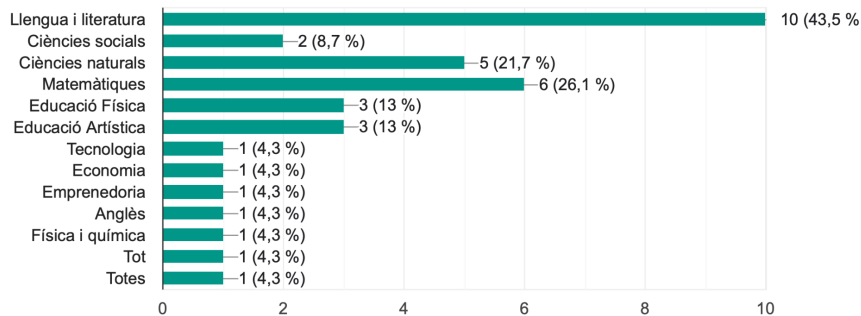
6- Quin és el teu rol dins l'escola/institut?

23 respuestas

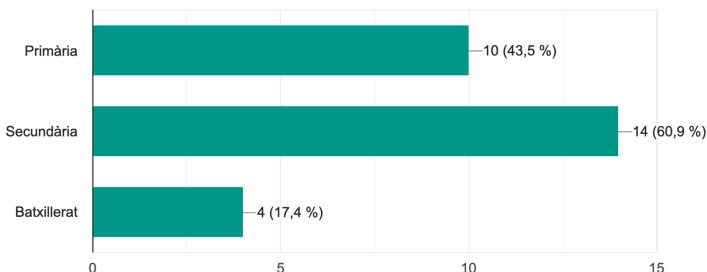
7- En cas de formar part del claustre de professorat, quines assignatures imparteixes majoritàriament? (opció múltiple)

23 respuestas

8- I a quin cycle o nivell? (opció múltiple)

23 respuestas

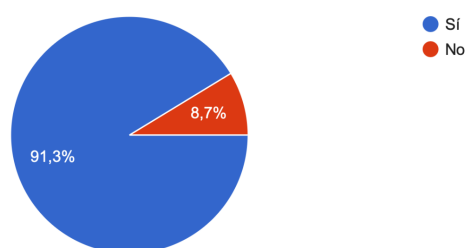

FONT: Elaboració pròpia

Les següents preguntes formulades ja es plantegen respecte l'àmbit de l'educació financera com a tal. D'aquesta forma, veiem que els professors i professores consideren que sí s'hauria de contemplar l'educació financera dins del Sistema Educatiu espanyol amb un contundent 91,3%; fet que concorda amb les respostes obtingudes a la següent qüestió (la 10), degut a que la majoria de les respostes (82,6%) es troben en el marc de que consideren l'educació financera "important" o "molt important".

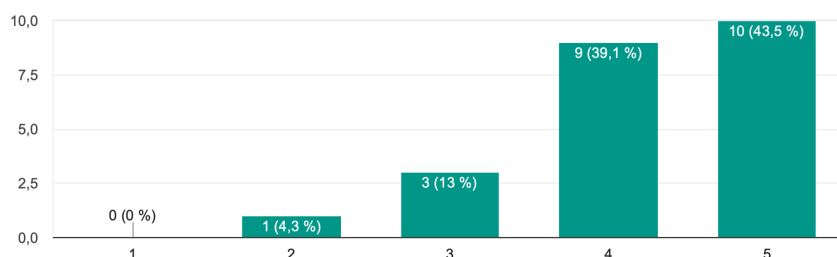
9- Penses que hauria d'oferir-se Educació Financera al Sistema Educatiu?

23 respuestas

10- Quina importància li concedeixes a la cultura financera?

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

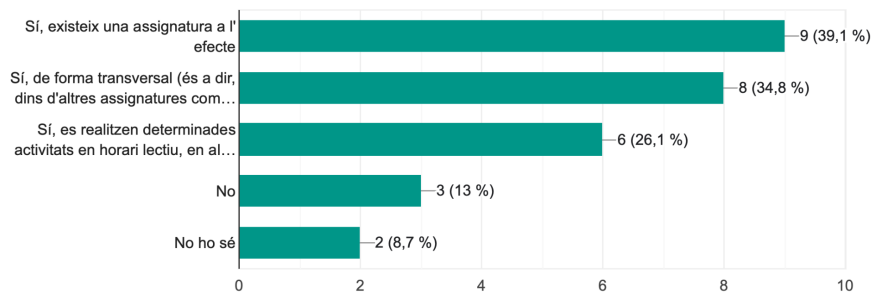
Les preguntes 11, 12 i 14 (la 13 no hi apareix perquè correspon a la justificació breu de la pregunta prèvia, i la veurem al pròxim apartat. Aquest cas es dona també de forma puntual amb d'altres) fan referència a la implementació de les finances a l'aula. Així, podem veure que en el 39,1% dels casos existeix una assignatura a l'efecte, mentre que el 34,8% declaren que s'imparteix de forma transversal. Un 26,1% declara que es realitzen determinades activitats en horari lectiu, un 13% que no es fa cap tipus d'activitat i un 8,7% contesta que no ho sap.

De totes formes, aquestes respostes es complementen amb les obtingudes a la pregunta 12 perquè, com veurem més endavant, el personal dels centres educatius on sí s'imparteix d'alguna forma l'educació financera consideren que no és suficient, i en el cas contrari consideren que sí que seria necessari.

Per altra banda, les persones enquestades contesten en un 87% que no coneixen altres escoles o instituts on hi hagi un contacte amb el món de les finances, en contraposició del 13% que diu que sí n'és coneixedor.

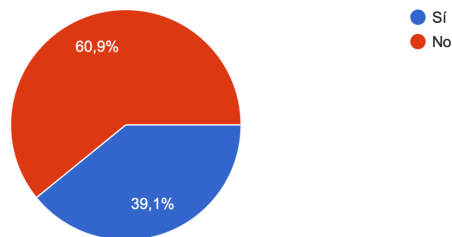
11- Tens constància de què al centre on treballes, els i les alumnes tenen contacte amb el món de les finances? (opció múltiple)

23 respuestas

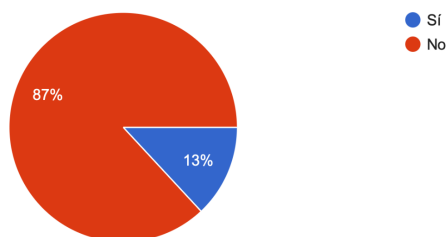
12- En cas afirmatiu, penses que és suficient? En cas negatiu, penses que seria necessari?

23 respuestas

14- I coneixes cap altra escola/institut on sí tinguin contacte amb el món de les finances?

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

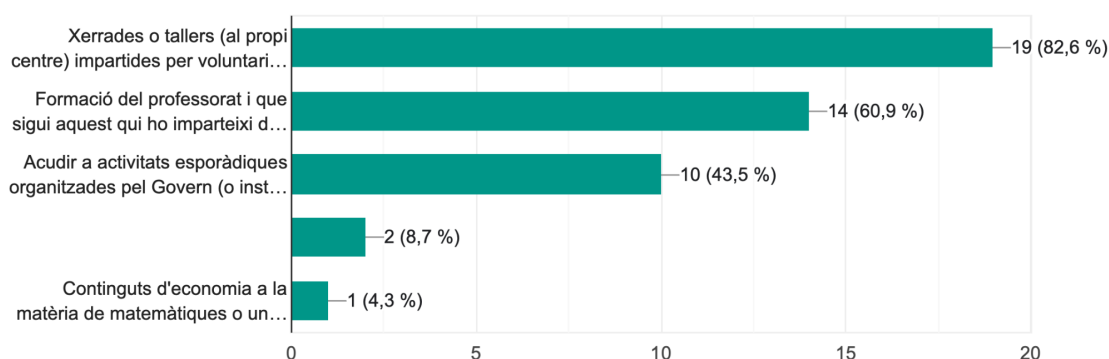
La forma òptima per introduir l'educació financera a les aules, segons els docents, radica en la impartició, per part de voluntaris i voluntàries, de xerrades o tallers a les aules (82,6%). A continuació, trobem la formació del propi professorat del centre (60,9%), seguit d'acudir a activitats puntuals fora de les aules (43,5%). I per últim, fer-ho dins d'altres assignatures

presentes al currículum escolar (4,3%). Un 8,7% de les persones enquestades proposen altres formes de foment, que veurem en l'immediat apartat.

Seguint aquesta línia, els enquestats pensen que a través d'activitats per grups (69,6%) i jocs de rol (65,2%) es podria captar més l'interès dels i les alumnes cap a aquesta matèria.

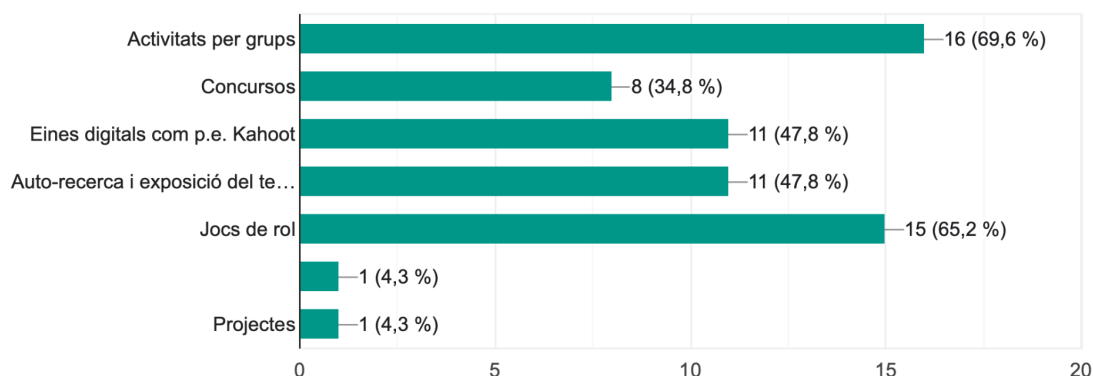
15- Quina penses que seria la forma òptima per fomentar l'Educació Financera a les aules? (opció múltiple)

23 respuestas

17- Per tal de fer aquesta efectiva, dins les aules, quina penses que seria la fórmula pedagògica per generar més interès als i les alumnes? (opció múltiple)

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

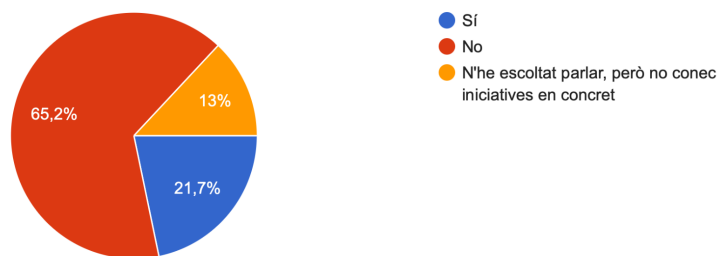
Les preguntes 19 i 20 tenen com a finalitat conèixer si les persones entrevistades tenen consciència de l'existència del Pla d'Educació Financera i els diferents programes educatius que avui dia estan en marxa (vegeu punt 5) i dels quals les escoles o instituts se'n poden beneficiar. En aquest sentit, veiem que la resposta majoritària és el desconeixement d'aquestes mesures de foment de l'educació financera als centres: un 65,2% declara que

l'equip docent no coneix cap d'aquestes propostes, envers un 21,7% que diu que sí. Un 13% afirma que ha escoltat parlar de la seva existència, però no en sabrien dir cap de concreta.

De totes formes, quan parlem de la participació en alguna de les mencionades propostes, la negativa augmenta respecte els resultats anteriors: un 87% declara que no ha participat mai en cap; mentre que un petit percentatge, el 13%, hi dóna una resposta afirmativa.

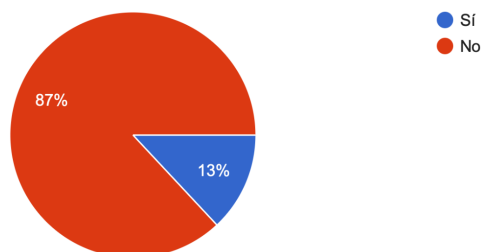
19- Tens constància de què el centre i l'equip docent conegui alguna de les propostes vigents encarades a fomentar l'Educació Financera?

23 respuestas

20- Seguint amb la pregunta anterior, algun cop n'heu participat o heu aplicat alguna?

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

En darrera instància, s'han formulat tres preguntes de caire més personal amb l'objectiu de conèixer l'experiència de les persones enquestades (com a antics i antigues alumnes, i com a membres de la ciutadania) més enllà de la seva tasca com a docents.

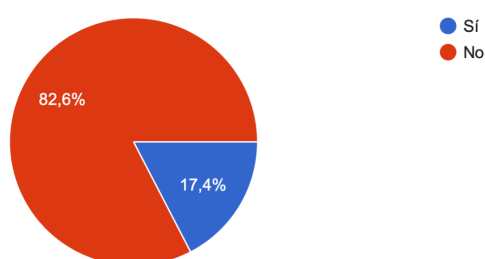
En aquesta ocasió, un 82,6% admet que en cap cas van rebre formació en finances en la seva etapa educativa, mentre que un 17,4% diu que sí. Així, una àmplia majoria (87%) manifesta que la forma en què han après a fer una gestió personal de les finances ha estat de forma autodidacta i una mica per necessitat, derivada de les obligacions que comporten la gestió de les finances personals durant l'edat adulta. En segon lloc, amb un 13%, afirmen que la gestió de les finances la deleguen a altres membres de la unitat familiar o, inclús, a una persona

externa com un gestor o gestora financera. Per últim, un percentatge inferior (8,7%) afirma que han cursat estudis superiors relacionats amb l'economia.

Així doncs, el qüestionari conclou amb una pregunta on es planteja quin pensen que és el nivell de cultura financera (qualificat d'1 -nivell molt baix- a 5 -nivell molt alt) amb el que compten. En aquest sentit, un 52,2% considera que compta amb un nivell intermig, seguit d'un 21,7% que declara comptar amb un nivell baix, i un altre 21,7% també diu que compta amb un nivell alt. Per últim, un 4,3% pensa que el seu nivell de coneixement financer és molt alt.

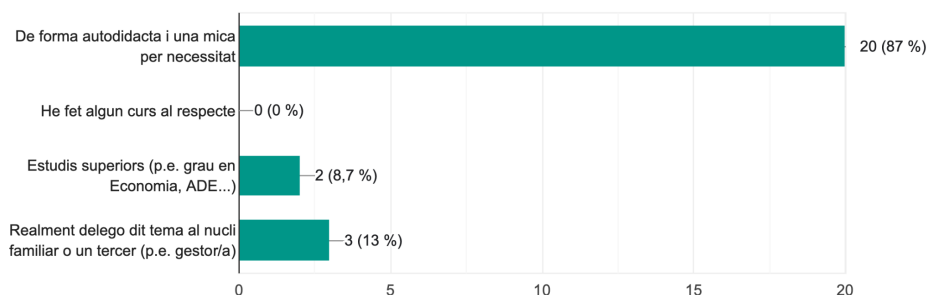
22- Recordes haver rebut cap tipus d'Educació Financera durant la teva etapa educativa?

23 respuestas

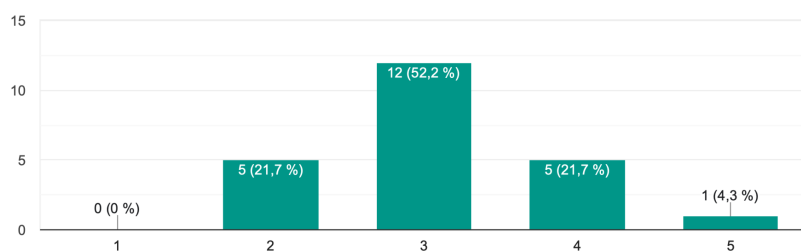
23- Quina ha estat la via per la qual t'has instruït en finances? És a dir, com vas aprendre a fer una gestió personal de les finances? (opció múltiple)

23 respuestas

24- Amb quin nivell de cultura financera penses que comptes?

23 respuestas

FONT: Elaboració pròpia

10. Desenvolupament dels resultats obtinguts

Un cop vists els resultats obtinguts en l'apartat anterior, a continuació es desenvoluparan les qüestions plantejades de forma més detallada i extensa, i s'extrauran les conclusions principals tenint en compte els diversos condicionants que han influït a l'obtenció de dits resultats. D'aquesta manera, després de l'anàlisi, podem deduir el següent:

10.1. Composició de l'actual sector educatiu

En primer lloc, podem observar que a la mostra el percentatge de dones és notablement superior al d'homes. De fet, en els quatre centres educatius que hi han participat, aquesta proporció també s'hi compleix. El SAMC i l'Institut Maria Aurèlia Capmany són els dos centres amb una major representativitat masculina, d'un 33% en ambdós casos.

Tanmateix, si fem una extrapolació de les dades ja coincideixen amb la tendència d'una major representativitat femenina a les aules en qualitat de docents, ja que aquest és un sector històricament feminitzat. De fet, el Ministeri d'Educació, Formació Professional i Esports ja ho anunciava en una nota de premsa l'any 2019: *“Les dones representen la majoria del professorat i dels càrrecs directius en l'ensenyament no universitari”* (Ministeri d'Educació, 2019). Parlem de que un 66,5% de tot el professorat són dones, augmentant aquest fins el 71,9% quan parlem de l'ensenyament no universitari i del 41,3% a l'educació universitària.

Per altra banda, cal considerar la variable de l'edat en aquesta conclusió perquè ens permetrà saber l'evolució tant pel que fa al contingut com pel que fa a la forma d'ensenyar a cada centre durant el temps que aquestes persones hi han treballat; així com fer una comparativa amb d'altres centres. El desglossament de les 23 respostes obtingudes és el següent: 6 són del SAMC, 7 de l'Escola Santa Eulàlia, 9 de l'Institut Maria Aurèlia Capmany i 1 de l'IES Francesc Macià. I se'n recull la immediata informació:

Figura 6: Taula resum de les variables anys a l'escola - anys de docència per centre

Centre educatiu	Representativitat total mostra	Desglossament mostra	Anys a l'escola	Anys de docència
Francesc Macià	1	1	> 10	> 10
SAMC	6	6	> 10	> 10
Santa Eulàlia	7	5	> 10	> 10
		1	De 2 a 5	> 10
		1	< 2	De 2 a 5
Maria Aurèlia Capmany	9	1	> 10	> 10
		1	<2	<2
		2	De 2 a 5	De 2 a 5
		2	> 5 a 7	> 5 a 7
		1	> 5 a 7	> 10
		1	<2	De 2 a 5
		1	<2	> 10

FONT: Elaboració pròpia

Del SAMC, totes les persones manifesten que porten més de 10 anys treballant tant en l'escola com en el sector de l'educació (essent totes elles majors de 35 anys). A l'Escola Santa Eulàlia, veiem que cinc dels enquestats també segueixen la tendència just mencionada, però per altra banda trobem tant un subjecte que afirma portar d'entre 2 a 5 anys al centre (tot i que més de 10 anys en el sector), com un altre que porta treballant des d'un termini inferior a 2 anys a l'escola (però de 2 a 5 anys en el sector). En aquest cas, corresponen a les franges de 35 a 55 i 18 a 34 anys, respectivament. Pel que fa l'IES Francesc Macià, l'única resposta obtinguda representa a l'àmbit femení, d'entre 35 i 55 anys, la qual porta més de 10 anys tant a l'institut com exercint la feina. I si parlem de l'Institut Maria Aurèlia Capmany, les respostes són més

diverses: en sis ocasions, coincideix el temps d'exercici com a docent i de treball al centre (un de més de 10 anys; dos d'entre 2 i 5 anys; dos més d'entre 5 i 7 anys; i un de menys de 2 anys). Després, també hi trobem dues persones amb una experiència inferior a 2 anys al centre (que respectivament porten entre 2 i 5 anys i més de 10 al sector de l'educació); i una altra amb més de 5 anys però menys de 10 al centre, tot i ser professor des de fa més de 10 anys.

Lligant aquestes idees amb el fet de que, en una major mesura, les dones que es troben en la franja dels 35 a 55 anys consideren que l'educació financera s'ha de qualificar com a "important" o "molt important" (dades extretes de l'estudi d'ADICAE, prèviament mencionat a l'apartat 2), es crea un clima favorable a l'hora de prendre decisions que comportin efectuar accions proactives des de la direcció dels centres.

En definitiva, en aquest aspecte, el present estudi de cas reflecteix la tendència actual de l'educació al país, destacant el fet de què es tracti d'un sector feminitzat i de mitjana edat (fet a tenir en compte als següents punts de cara a conèixer l'experiència d'aquestes persones com a antigues alumnes i posteriors educadores). També, veiem que en aquest cas es dona una major rotació (o una inferior inamovibilitat) dels professors i professores que treballen a l'escola pública, respecte els que ho fan a la privada.

10.2. L'educació financera a les aules de Cornellà

Com ja hem vist a l'apartat anterior, les respostes majoritàries corresponen al claustre de professorat de secundària, principalment professors i professores de Llengua i literatura. En aquest sentit, podem concloure que hi ha una concordança entre el nivell en el que donen classes, la importància que li atribueixen a la cultura financera i què hi pensen sobre la necessitat o no d'incorporar l'educació financera al Sistema Educatiu: veiem que a grans trets, les persones que opinen que les finances són "poc importants" com a part del saber general imparteixen assignatures relacionades amb la llengua a primària. És més, les dues úniques persones que consideren que l'educació financera no hauria de formar part del Sistema Educatiu es troben en aquest grup, dins de les cinc respostes amb una puntuació més baixa.

Per altra banda, dins de les cinc respostes que atribueixen les finances com a "molt importants" i que per tant atribueixen la màxima puntuació a aquesta pregunta, tres provenen de professors i professores que imparteixen matemàtiques a secundària i/o batxillerat (reafirmant-se en la resposta de la pregunta següent, doncs consideren que sí és una matèria a impartir a les aules).

No obstant, cal puntualitzar que la gran majoria de les enquestades (19/23) atribueix una qualificació de 4 punts o superior (sobre 5) a la pregunta “Quina importància li concedeixes a la cultura financera?”; i de les vint-i-tres només dues responen “no” a la pregunta “Penses que hauria d'oferir-se Educació Financera al Sistema Educatiu?”. Així, es ratifica la idea de que existeix una consciència general sobre que l'educació financera és essencial per al desenvolupament de la nostra quotidianitat, però la sensació és que encara no s'estan prenent mesures suficients a l'efecte (com ja veníem comentant durant el present treball).

Seguint aquesta línia, és precís fer referència a l'experiència del professorat segons l'escola on hi treballen actualment, atès que la seva opinió és important (com acabem de veure al paràgraf anterior); però també ho és la seva expertesa, per veure la situació real en la qual es troba cada centre respecte l'educació financera.

A l'escola SAMC, hem de diferenciar les respostes que provenen dels professors i professores de primària respecte dels de secundària (tot considerant que cap imparteix l'assignatura de matemàtiques o relacionades). En el primer cas, no hi ha constància que al centre els alumnes tinguin contacte d'alguna forma amb el món de les finances; però en el segon, les dues respostes obtingudes afirmen que hi existeix una assignatura a l'efecte. De totes formes, es puntualitza aquesta resposta al·legant, en ambdós casos, que és insuficient degut a què es tracta d'una optativa (per tant només la cursen un baix percentatge d'alumnes de secundària). També, veiem que de les respostes obtingudes totes coincideixen en que no coneixen cap altra escola o institut que tingui relació amb el món de les finances (cal tenir en compte que tots els professors i professores que han contestat, porten molts anys en aquesta mateixa escola) però que consideren que sí s'hauria de fomentar aquest tipus d'ensenyament.

Pel que fa a l'Escola Santa Eulàlia, també és precís diferenciar les respostes obtingudes a primària i a secundària (tot i que en aquest cas, sí trobem un professor de matemàtiques de primària i una altra de secundària). Així, de forma majoritària, se sap que dit contingut es tracta de forma transversal a altres assignatures, tot i que el professorat de matemàtiques coincideix en què es realitzen determinades activitats en horari lectiu en algun moment del curs. En qualsevol cas, creuen que la forma com s'hi aborda l'educació avui dia al centre no és suficient: quan es demana la justificació sobre per què pensen que és insuficient, en aquest cas, coincideixen en què és perquè caldria incloure més situacions d'aprenentatge relacionades amb les finances de la vida quotidiana, inclús es proposa la realització d'alguna matèria anual a l'efecte. A més a més, aquest punt va ser un dels protagonistes quan vam poder parlar sobre el present treball a l'entrevista: la idea sobre la falta de que certs continguts s'expliquin als centres va més enllà de la cultura financera donat que parlaven d'ampliar, al

currículum, tot tipus de coneixements que puguin ajudar els alumnes a la vida quotidiana (gestió de les emocions, de la casa, etc.). Però respecte el cas que ens ocupa, els exemples més consensuats van ser saber com funciona una hipoteca i tot el relacionat amb demanar un crèdit.

Per últim, cal destacar que de les set persones participants, cap coneix algun altre centre on els alumnes tinguin contacte amb les finances (cal considerar que, en aquesta ocasió, el professorat també compta amb una elevada antiguitat al centre).

Sobre l'Institut Francesc Macià no podem fer una comparativa com a tal ja que la totalitat de respostes obtingudes n'és una: sí que es duen a terme determinades activitats en horari lectiu en algun moment durant el curs, tot i que es pensa que no és suficient. No obstant, la professora considera que s'hauria d'impartir alguna assignatura més pràctica que simuli el que els i les alumnes es puguin trobar en un futur, així com entendre una factura de la llum o una nòmina. En aquest cas, tampoc coneix cap altre centre on sí s'imparteixi educació en finances a les aules (tenint en compte el fet de que porta més de 10 anys al centre).

A l'Institut Maria Aurèlia Capmany, en canvi, veiem que es respon de forma majoritària tant que existeix una assignatura a l'efecte com que s'imparteix de forma transversal (aquesta era una pregunta d'opció múltiple). A l'hora de profunditzar en aquest aspecte, el Cap d'estudis de batxillerat, a l'entrevista, va comentar que és perquè es dona en l'assignatura d'economia tant a 4t curs de l'ESO com a batxillerat (la qual és optativa ja que va enfocada als alumnes que cursin o vulguin cursar la branca social del batxillerat). D'aquesta forma, es considera que ni és suficient per se, ni tampoc perquè no tots els alumnes la cursen. La proposta que fan des del centre seria crear una assignatura comuna per a tot l'alumnat, on almenys s'hi expliquin certs sabers. De fet, ja ho fan a petita escala amb els delegats i delegades de classe (i són aquests qui ho transmeten al grup): els hi expliquen els aspectes financers relacionats amb el pressupost del centre (quant és, en què i com s'aplica...).

Així, tot i que no es de forma unànime, pensen de forma majoritària que segueix sent insuficient. I sí que trobem que tres de les nou persones afirmen conèixer altres centres on es fomenti la cultura financera, totes elles amb una antiguitat al centre inferior a la que tenen d'experiència com a docents (cosa que fa pensar que han treballat en altres centres en un període no molt llunyà de temps).

Per tant, com a conclusió genèrica veiem que la tendència recau en què als centres de Cornellà no es fomenti l'educació financera (o en cas de que es faci, es consideri totalment insuficient

per part l'equip docent), i que per contra es consideri que sí s'hauria de fer i caldria invertir més hores lectives en dita matèria. Llavors, tot i que en apartats anteriors hem pogut veure que de forma teòrica sí es desenvolupen plans al respecte, els resultats a la pràctica no en són favorables. Segurament es deu a que encara no s'ha complert el termini necessari per a què els efectes es puguin veure.

Per altra banda, destacar el fet en què s'hi aprecia una major voluntat per incorporar l'educació financera a les aules quan parlem de l'escola pública respecte de la privada, cosa que pot comportar una doble anàlisi: per una part negativa, ja que aquesta hauria de ser anàlogament elevada, independentment del règim de cada centre (vull dir, hi hauria d'haver una idèntica voluntat d'incorporar les finances a l'escola); però també positiva perquè és mitjançant l'escola pública que es pot garantir una major igualtat d'oportunitats cap a l'alumnat, degut a la gratuïtat i equitat que la caracteritzen.

10.3. Pla d'Educació Financera a la pràctica

La forma que en més ocasions s'ha considerat com a òptima per fomentar l'educació financera a les aules ha estat la de que es faci mitjançant xerrades o tallers de voluntaris experts en la matèria al centre; seguida de la formació del propi professorat i que sigui aquest qui ho expliqui (lligat amb l'apartat anterior, on professors i professores comentaven la necessitat de fer una assignatura exclusivament sobre aquesta matèria). De fet, aquests resultats concorden amb altres estudis mencionats en el present treball: a l'estudi d'ADICAE sobre Nivell i coneixements sobre l'educació financera de la població espanyola al 2016, un 36,7% dels enquestats afirmaven que el mitjà per a què la població espanyola adquireixi aquests coneixements hauria de ser el sistema educatiu, elevant-se fins a un 45% quan parlem de les escoles i els instituts com a entitats educadores. A més, altres formes proposades serien enfocar més matèries cap a aquesta competència o ofertar una assignatura optativa. Per tant, l'opinió generalitzada és que aquesta formació sigui en horari lectiu dins dels propis centres educatius, que de fet ja és el que es tracta de fer: si veiem les mesures impulsades pel PEF i les seves entitats col·laboradores (apartat 5), moltes d'elles ja radiquen en la compareixença a les escoles, de forma puntual, de voluntaris que preparin activitats per fer arribar les finances als més joves. A més, es pensa que la fórmula pedagògica que pugui generar més interès als i les alumnes és aquella que incorpori l'aprenentatge en grup (per tant, activitats participatives i interactives).

Per altra banda, a la pregunta *"Tens constància de què el centre i l'equip docent conegui alguna de les propostes vigents encarades a fomentar l'Educació Financera?"* la gran majoria contesta

que no, i el percentatge és encara més elevat quan es pregunta per l'aplicació. De fet, de les respostes contestades com a sí, penso que no responen al que jo volia transmetre mitjançant aquesta pregunta ja que em referia a les mesures concretes incentivades pel PEF impulsat per la CNMV i el Banc d'Espanya (tal i com s'explica al punt 9) sobre els resultats obtinguts (com per exemple, les xerrades impartides per voluntaris i voluntàries de determinades entitats col·laboradores en concret), però les contestacions es desvien a determinats temes dels quals es parla en algunes assignatures (per exemple, *"A Tecnologia es parla del cost de serveis com l'electricitat, el gas, etc. I es relaciona amb l'economia domèstica"*). Sí que es cert que l'IES Francesc Macià detalla que els alumnes de primer de batxillerat realitzen un taller sobre impostos i Hisenda (el qual sí que podria complir dites característiques, ja que els i les alumnes es desplacen a una entitat a Cornellà, també, on el duen a terme), però no és el cas generalitzat. Això ens fa pensar que potser el PEF i les mesures que es proposen en el mateix encara no han assolit la sonoritat desitjada, almenys als quatre centres objecte de la present anàlisi.

10.4. Experiència personal

Per últim, he volgut fer aquestes preguntes de caire més personal per veure què en pensen les persones enquestades més enllà de ser experts en l'educació, sinó com a subjectes que també han estat alumnes i que actualment fan una gestió personal de les seves finances.

En aquest sentit, 19 de les 23 persones declaren no haver rebut cap tipus de formació al respecte en la seva etapa educativa, envers 4 dels 23 que diuen que sí. En aquest cas l'edat no és un factor a tenir en compte, doncs trobem totes les franges en aquests darrers 4 casos. La forma en que afirmen haver-se instruït radica, quasi unànimement, en ser autodidactes i fer-ho per necessitat perquè la situació així ho requereix. La mitjana amb la que consideren que compten és un nivell intermig, amb més de la meitat de les respostes. És cert que aquesta dada contrasta amb l'estipulat a l'estudi realitzat per l'ADICAE, prèviament mencionat, ja que aquí la majoria de la població respon amb *"baix"* o *"molt baix"*. Aquesta diferència pot donar-se, principalment per dos motius: el primer és que la majoria dels enquestats que responen amb nivell baix o molt baix són persones d'avançada edat (la qual no es contempla en el qüestionari realitzat per aquest treball ja que el llimitar màxim són els 65 anys, per l'edat de jubilació); i perquè també s'hi recull el testimoni de persones que possiblement no hagin tingut l'oportunitat de cursar uns estudis superiors, cosa que en aquest cas sí succeeix doncs per ser professor o professora, mínimament cal una titulació universitària.

En qualsevol cas, podem observar que la situació pel que fa el foment de l'educació financera de fa uns quants anys cap a l'actual, tot i que ha patit millores, no han estat especialment

notòries; i és per això potser també que aquestes persones consideren que seria important incloure les finances com a matèria d'estudi a les escoles, perquè és ara quan veuen que els hagués ajudat, si més no, a no haver d'aprendre de forma completament autodidacta a fer dita gestió, i poder comptar així amb una bona base de cara a afrontar els principals reptes financers inherents al dia a dia d'una persona adulta.

V. CONCLUSIONS

En conclusió, aquest estudi ha demostrat que sí existeix una conscienciació generalitzada sobre la importància de prendre bones decisions financeres pel benestar de la població i, de fet, hi ha múltiples propostes actualment de cara a fomentar l'alfabetització financera (no només en l'escolarització, sinó per a totes les franges d'edat); però en canvi encara queda camí per recórrer en aquest aspecte ja que els resultats, tot i que indiquen una certa millora en el nivell, queden lluny de ser els desitjats: la meitat de la població suspèn encara les enquestes sobre competència financera, situant-nos en uns resultats notablement inferiors als de la OCDE, dada preocupant doncs contrasten el fet de que les noves generacions ens trobem, per una banda, amb més dificultats a l'hora de fer transaccions com per exemple accedir a un habitatge, i alhora comptem amb una manca de preparació considerable per fer front a aquestes situacions.

Així, podem afirmar que un cop vists diferents estudis al respecte i tenint en compte els resultats obtinguts a la part pràctica del treball sobre els centres educatius de Cornellà, la hipòtesi inicialment plantejada "el nivell de formació financera rebuda als centres educatius durant l'etapa obligatòria i post obligatòria és insuficient per afrontar els més importants reptes financers de l'edat adulta", es compleix. En aquest sentit, hem pogut veure que els professors i professores participants al qüestionari responen afirmativament i de forma gairebé unànime a dita idea.

La transformació és necessària per evitar que es generin situacions de vulnerabilitat, i l'educació és una de les eines perquè aquesta es materialitzi. Una societat amb un lliure i igual accés a l'educació, serà una societat més lliure i empoderada, també quan parlem de finances. Per això, és fonamental que l'educació tradicional s'adapti a les necessitats i circumstàncies latents de la població, tot i que en el cas exposat es tracti d'un procés farragós i objecte de debat polític. Sabem que per a què es puguin produir aquests canvis estructurals cal un ampli consens i temps, però cal enfocar-ho com una inversió social a llarg termini i posar-ho sobre la taula, si realment es vol generar un canvi. Hem vist que els resultats demostren que la voluntat hi és, falta moure tots els fils perquè realment pugui arribar a tothom. Construir una estructura econòmica i financera sostenible és responsabilitat de totes i tots.

En definitiva, al meu parer l'arrel del problema radica en què actualment es segueixen aplicant les fórmules d'un sistema que poc a poc es va quedant obsolet, i per tant no respon als canvis socioeconòmics produïts fins a dia d'avui. En la meva opinió, per a què les mesures mencionades durant el treball tinguin efectes visibles a llarg termini, cal una reestructuració

del sistema educatiu proposada pels experts en la matèria (sent conscient de la dificultat que això comporta). Alguns dels punts clau que s'hi haurien de tenir en compte des del meu punt de vista són els següents (tots ells relacionats amb l'augment de la inversió de recursos en l'educació): en primer lloc, estipular una ràtio d'alumnes per classe més baix, per a què la formació sigui més personalitzada i el professorat pugui atendre de forma més eficient les necessitats de cada alumne o alumna. Per això, caldria, entre d'altres, ampliar la plantilla de professorat així com les infraestructures. En segon lloc, és fonamental una estabilitat política en quant les lleis educatives. En els darrers anys hi ha hagut molts canvis legislatius, cosa que comporta una certa inestabilitat del sistema; seria necessari que de forma centralitzada s'estipulessin determinades premisses bàsiques duradores en el temps, també perquè el personal pugui fer bé la seva feina sense tenir la sensació de que constantment s'estan canviant els criteris. I, també, realitzar una inversió educativa que permeti que els centres educatius siguin el més similar possibles entre ells en quant a recursos i ensenyament, cosa que comporti el que ja hem mencionat anteriorment i és la base de tot l'explicat (lligat amb l'ODS 4, com a fonament del present treball): una igualtat real d'oportunitats.

En últim terme, pel que respecta les finances a les aules, penso que és essencial que s'abordi als centres educatius. Una de les formes per efectuar-ho seria establir de forma obligatòria, a través de la llei d'educació a l'efecte, realitzar almenys una de les activitats ofertades pel PEF un cop l'any, i fer l'avaluació pertinent sobre la matèria impartida i apresada, adaptada a cada nivell (com per exemple presentar, per grups, punts abordats en aquestes activitats formatives per veure què s'ha entès). En aquest sentit, anar fent un seguiment seria clau per veure el progrés dels i les alumnes, per exemple, al tancament de cada cicle educatiu (inicial, mitjà, superior, ESO i batxillerat, si escau). Però des del meu punt de vista, la forma òptima seria crear una assignatura anual obligatòria (combinant teoria i pràctica de casos reals) que abordés no només l'educació financera com a tal, sinó enfocar-la a ensenyar totes aquelles coses útils per a la vida diària i que actualment encara no s'ensenyen (tals com educació emocional, iniciació a la vida adulta, oratòria o emprenedoria, per exemple), iniciant-se quan es consideri que els infants tenen prou maduresa per entendre la rellevància d'aquests temes, i finalitzant amb els estudis superiors.

VI. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

- ADICAE. 2016. *Nivel y conocimientos sobre la educación financiera de la población española*. Zaragoza.
- Alfabético, I. P. O. (s. f.). *Últimas publicaciones*. Banco de España. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de <https://www.bde.es/wbe/es/publicaciones/ver-mas/ultimas-publicaciones/>
- BBVA. (2021, agost 3). *¿Por qué es importante impartir educación financiera en las escuelas?* BBVA. <https://www.bbva.com/es/sostenibilidad/por-que-es-importante-impartir-educacion-financiera-en-las-escuelas/>
- CEC - INICI. (s. f.). Coleconomistes.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de <https://www.coleconomistes.cat/Paginas/Ficha.aspx?IdMenu=A2238BD0-3048-4D9D-AB8C-C91C6FDFD475&Idioma=ca-ES>
- Centres de Cornellà de Llobregat*. (s. f.). Xtec.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de <https://serveiseducatiu.xtec.cat/baixllobregat5/comunitat/directori-de-centres/cornella-de-llobregat/>
- Clickart., & de comunicació SL, T. (s. f.). *Escola Santa Eulàlia*. Escolasantaeulalia.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de <http://escolasantaeulalia.cat/>
- Coca, M. (2021, agost 17). *Seis medidas para mejorar la educación financiera de los españoles*. BBVA. <https://www.bbva.com/es/sostenibilidad/seis-medidas-para-mejorar-la-educacion-financiera-de-los-espanoles/>
- Cuentas bancarias para niños: preguntas frecuentes*. (2023, novembre 20). El Blog de CaixaBank. <https://blog.caixabank.es/blogcaixabank/cuentas-bancarias-ninos/>
- Gamez, M. J. (2015, setembre 17). *Objetivos y metas de desarrollo sostenible*. Desarrollo Sostenible. <https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/objetivos-de-desarrollo-sostenible/>

González, N. N. R., & Reyes, V. C. (2023, abril 27). Las lecciones que nos dejó la pandemia sobre educación financiera. *The Conversation*.
<http://theconversation.com/las-lecciones-que-nos-dejo-la-pandemia-sobre-educacion-financiera-200633>

Las mujeres representan la mayoría del profesorado y de los cargos directivos en la enseñanza no universitaria. (s. f.). Gob.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.educacionyfp.gob.es/prensa/actualidad/2019/03/20190403-aulasigualdad.htm>

Los planes de educación financiera en España. (2022, setembre 29). Funcas; Funcas - Fundación de las Cajas de Ahorros. <https://www.funcas.es/articulos/los-planes-de-educacion-financiera-en-espana/>

Los programas de educación financiera: aspectos básicos y referencia al caso español. (2017, febrer 26). Unizar.es; e-publica. <http://e-publica.unizar.es/es/articulo/los-programas-educacion-financiera-aspectos-basicos-referencia-al-caso-espanol>

Macià, I. F. (s. f.). *Inici*. Xtec.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://agora.xtec.cat/iesfrancescmacia/>

Moran, M. (2015, gener 7). *Educación*. Desarrollo Sostenible.
<https://www.un.org/sustainabledevelopment/es/education/>

PISA. (s. f.). Gob.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.educacionyfp.gob.es/inee/evaluaciones-internacionales/pisa.html>

Plan de Educación Financiera de la CNMV y el Banco de España. (2022, gener 14). Cnmv.es. <https://www.cnmv.es/portal/Publicaciones/PlanEducCNMV.aspx>

Portal educativo. (s. f.). Bde.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
https://portaleducativo.bde.es/educa/es/?_gl=1*j18fov*_ga*OTMxODk4MTAuMTY5NTkxNjYxNQ..*_ga_GJB7F10M0K*MTY5NzlwNzI1MC44LjEuMTY5NzlwNzQ3MS4wLjAuMA..

Què és EFEC? - Educació financera a les escoles de Catalunya - EFEC. (s. f.).
Efec.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://efec.cat/main/queesefec>

Vallejo., A. P. (2021, gener 28). *Luces y sombras en la ley Celaá*. Artículo de Antonio Pantoja - *educaweb.com*. Educaweb.com; Educaweb.
<https://www.educaweb.com/noticia/2021/01/28/luces-sombras-ley-celaa-19441/>

Vanguardia, L. (2023, octubre 7). *¿Educación o alfabetización financiera? Esa es la cuestión*. La Vanguardia.
<https://www.lavanguardia.com/seguros/20231007/9279109/educacion-alfabetizacion-financiera-cuestion.html>

(S. f.-a). Cnmv.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
https://www.cnmv.es/DocPortal/Publicaciones/PlanEducacion/Planeducacionfinanciera_22_25es.pdf

(S. f.-b). Oecd.org. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.oecd.org/financial/education/>

(S. f.-c). Santander.com. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.santander.com/es/sala-de-comunicacion/notas-de-prensa/2023/06/banco-santander-estrena-el-programa-finanzas-para-mortales-edicion-junior-para-ninos-de-primària>

(S. f.-d). Gob.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:b9311a59-9e97-45e6-b912-7efe9f3b1f16/datos-y-cifras-2021-2022-espanol.pdf>

(S. f.-e). Gob.es. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://www.educacionyfp.gob.es/dam/jcr:91f26ac3-0a3b-4efa-b2ce-a5d791229f4d/pisa-2022-informe-completo-digital-low.pdf>

(S. f.-f). Gencat.cat. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://xtec.gencat.cat/web/.content/curriculum/primària/curriculum-175-2022/Matematiques.pdf>

(S. f.-g). Fets.org. Recuperat a 30 de desembre del 2023, de
<https://fets.org/es/educacio-financera/>

VII. ANNEXOS

Annex 1. Qüestionari estudi de cas: l'educació financera als centres educatius de Cornellà

Estudi de cas- l'Educació Financera als centres educatius de Cornellà

1- Gènere	2- Edat	3- A quina escola o institut treballa actualment?	4- Quants anys portes treballant en dit centre?	5- I en el sector de l'educació?	6- Quin és el teu rol dins l'escola/institut?	7- En cas de formar part del claustre de professorat, quines assignatures imparteixes majoritàriament? (opció múltiple)	8- I a quin cicle o nivell? (opció múltiple)
Masculí	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Cap d'estudi o equip directiu	Educació Física	Secundària
Masculí	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Entre 2 i 5 anys	Entre 2 i 5 anys	Claustre de professorat	Matemàtiques;Economia;Emprenedoria	Secundària;Batxillerat
Femení	18 a 34 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Entre 2 i 5 anys	Entre 2 i 5 anys	Claustre de professorat	Matemàtiques	Secundària
Femení	18 a 34 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Menys de 2 anys	Entre 2 i 5 anys	Claustre de professorat	Anglès	Secundària
Femení	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Més de 5, però menys de 10	Més de 5, però menys de 10	Formo part dels dos primers grups	Matemàtiques	Secundària
Femení	18 a 34 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Menys de 2 anys	Menys de 2 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura	Secundària
Femení	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Més de 5, però menys de 10	Més de 5, però menys de 10	Claustre de professorat	Física i química	Secundària;Batxillerat
Masculí	35 a 55 anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Educació Física	Primària;Secundària
Femení	56 o + anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura	Primària
Femení	35 a 55 anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Tot	Primària
Femení	56 o + anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Totes	Primària
Femení	35 a 55 anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura	Secundària
Femení	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Menys de 2 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Matemàtiques	Secundària
Femení	35 a 55 anys	Escola Santa Eulàlia	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Ciències naturals;Matemàtiques	Secundària
Masculí	35 a 55 anys	Escola Santa Eulàlia	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Cap d'estudi o equip directiu	Llengua i literatura;Ciències socials;Ciències naturals;Matemàtiques	Primària
Femení	56 o + anys	Escola Santa Eulàlia	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura;Ciències naturals;Educació Artística	Primària
Femení	35 a 55 anys	Escola Santa Eulàlia	Entre 2 i 5 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura	Secundària
Femení	18 a 34 anys	Escola Santa Eulàlia	Menys de 2 anys	Entre 2 i 5 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura;Ciències socials;Ciències naturals;Educació Artística	Primària
Femení	56 o + anys	Escola Santa Eulàlia	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura	Primària
Masculí	35 a 55 anys	Institut Maria Aurèlia Capmany	Més de 5, però menys de 10	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Tecnologia	Secundària;Batxillerat
Femení	35 a 55 anys	IES Francesc Macià	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Coordinadora de nivell	Llengua i literatura	Secundària;Batxillerat
Femení	56 o + anys	Escola Santa Eulàlia	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Claustre de professorat	Llengua i literatura;Ciències naturals;Educació Artística	Primària
Masculí	56 o + anys	Col·legi Sant Antoni Maria Claret	Més de 10 anys	Més de 10 anys	Formo part dels dos primers grups	Educació Física	Primària

9- Penses que hauria d'ofrir-se Educació Financera al Sistema Educatiu?	10- Quina importància li concedeixes a la cultura financera?	11- Tens constància de què al centre on treballa, els i les alumnes tenen contacte amb el món de les finances? (opció múltiple)
Si		4 Si, existeix una assignatura a l'efecte;Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques);Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs
Si		5 Si, existeix una assignatura a l'efecte;Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques);Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs
Si		5 Si, existeix una assignatura a l'efecte;Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
Si		5 No ho sé
Si		5 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		4 Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
No		3 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		5 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		2 Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
Si		5 No
No		4 No
Si		4 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		4 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		5 Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs
Si		4 Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs
Si		3 No
Si		3 Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
Si		5 Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
Si		5 No ho sé
Si		4 Si, existeix una assignatura a l'efecte
Si		4 Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs
Si		4 Si, de forma transversal (és a dir, dins d'altres assignatures com p.e. les matemàtiques)
Si		5 Si, es realitzen determinades activitats en horari lectiu, en algun moment del curs

12- En cas afirmatiu, penses que és suficient? En cas negatiu, penses que seria necessari?	13- Pots justificar la resposta anterior de forma breu, si fos precís:
No	Seria molt interessant, de fet ho fem amb l'assemblea de delegats i delegades, perquè ho facin arribar als grups, explicar aspectes fonancers relacionats amb el pressupost del centre. Quant és, en què i com s'aplica...
No	Calen més hores d'Economia
No	Es treballa a la matèria d'economia però no sé si en molta profunditat.
Si	
No	Ara mateix només s'ofereix Educació Financiera a Economia Bàsica de 4t d'ESO, per tant no és suficient i no tots els alumnes la cursen.
Si	
Si	
No	Penso que s'hauria d'incidir més en la matemàtica financera
No	
Si	
Si	Crec que és insuficient ja q és una optativa.
No	
No	Caldria, potser, de manera transversal, incloure més situacions d'aprenentatge relacionades amb les finances de la vida quotidiana
No	Es podria donar més informació i fer-ne alguna matèria anual.
No	
No	Com tantes altres coses, estaria bé que dins el currículum s'inclouessin coneixements que poguessin servir als alumnes per a la vida quotidiana. En aquest cas, poder saber com funciona el tema hipoteques, poder entendre
Si	
No	
No	La matèria on s'imparteixen aquests sabers és optativa i s'hauria d'impartir de manera comuna per a tot l'alumnat. Com a mínim, certs sabers.
No	Penso que avui en dia faria falta impartir alguna matèria més pràctica del que els alumnes es trobaran en el futur com per exemple saber entendre una nòmina o la factura de la llum, per exemple.
Si	
Si	

14- I coneixes cap altra escola/institut on si tinguin contacte amb el món de les finances?	15- Quina penses que seria la forma òptima per fomentar l'Educació Financera a les aules? (opció múltiple)	16- En cas d'haver seleccionat la resposta "altres", quines serien?
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
Si	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
Si	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Continguts d'economia a la matèria de matemàtiques o una matèria nova obligatòria com a mínim un curs.	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern	Enfocar algunes matèries cap a aquesta competència
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
No	Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
Si	Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte);	Es podria ofertar una optativa d'aquesta matèria.
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria	
No	Xerrades o tallers (al propi centre) impartides per voluntaris professionals en la matèria:Formació del professorat i que sigui aquest qui ho imparteixi de forma interna;Acudir a activitats esporàdiques organitzades pel Govern (o institucions a l'efecte)	

17- Per tal de fer aquesta efectiva, dins les aules, quina penses que seria la fórmula pedagògica per generar més interès als i les alumnes? (opció múltiple)	18- En cas d'haver seleccionat la resposta "altres", quines serien?
Activitats per grups;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups)	
Activitats per grups;Concursos;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Activitats per grups;Concursos;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Activitats per grups;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Activitats per grups;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Jocs de rol	
Activitats per grups;Concursos;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol;	Situacions d'aprenentatge servei
Activitats per grups;Eines digitals com p.e. Kahoot	
Activitats per grups;Eines digitals com p.e. Kahoot	
Concursos;Jocs de rol	
Activitats per grups;Concursos	
Activitats per grups;Jocs de rol	
Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	
Concursos;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups)	
Activitats per grups;Eines digitals com p.e. Kahoot	
Jocs de rol	
Activitats per grups;Jocs de rol	
Eines digitals com p.e. Kahoot;Jocs de rol	
Activitats per grups;Projectes	En forma de projecte (un o més) on s'hagi de gestionar la situació financera d'unafamília, una empresa, una associació, una empresa simple, etc.
Activitats per grups;Concursos;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups)	
Activitats per grups;Jocs de rol	
Activitats per grups;Concursos;Eines digitals com p.e. Kahoot;Auto-recerca i exposició del tema a la resta de la classe (individual o per grups);Jocs de rol	

19- Tens constància de què el centre i l'equip docent coneix alguna de les propostes vigents encaraades a fomentar l'Educació Financera?	20- Seguint amb la pregunta anterior, algun cop n'heu participat o heu aplicat alguna?	21- En cas afirmatiu, podries detallar en quina?
Si	No	
No	Si	Projecte empenedoria, creació empresa.
No	No	
Si	No	
No	No	
No	No	
No	No	
No	No	
N'he escoltat parlar, però no conec iniciatives en concret	No	
N'he escoltat parlar, però no conec iniciatives en concret	No	
No	No	
No	No	
No	No	
No	No	
N'he escoltat parlar, però no conec iniciatives en concret	No	
No	No	
No	No	
No	No	
No	No	
Si	No	
No	Si	A Tecnologia es parla del cost de serveis com l'electricitat, el gas, etc. I es relaciona amb l'economia domèstica.
Si	Si	Els alumnes de 1r de batx participen en un taller sobre els impostos i hisenda, però penso que no és suficient.
Si	No	A secundària a Matemàtiques
No	No	

22- Recordes haver rebut cap tipus d'Educació Financera durant la teva etapa educativa?	23- Quina ha estat la via per la qual t'has instruit en finances? És a dir, com vas aprendre a fer una gestió personal de les finances? (opció múltiple)	24- Amb quin nivell de cultura financera penses que comptes?	25- Espai per si fos precis comentar o puntualitzar quelcom:
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	2	
No	Estudis superiors (p.e. grau en Economia, ADE...)	5	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
Si	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
Si	Estudis superiors (p.e. grau en Economia, ADE...)	4	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	2	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	2	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat:Reaiment delego dit tema al nucli familiar o un tercer (p.e. gestor/a)	2	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	4	
Si	De forma autodidacta i una mica per necessitat	4	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	Reaiment delego dit tema al nucli familiar o un tercer (p.e. gestor/a)	2	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat:Reaiment delego dit tema al nucli familiar o un tercer (p.e. gestor/a)	4	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	4	
No	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	
Si	De forma autodidacta i una mica per necessitat	3	

Annex 2. Infografia

Guia per introduir l'educació financera a les aules dels centres educatius

01 Per què és important parlar de finances a les escoles/instituts?

Coneixement generalitzat = major estabilitat i resiliència financera global = solidesa del sistema

- **OCDE i Banc Mundial:** "L'alfabetització financera és baixa respecte la mitjana d'altres països de la UE"
- **PISA:** "La competència financera es considera internacionalment com un element d'estabilitat econòmica"

ODS 4: educació inclusiva, equitativa i de qualitat + oportunitats d'aprenentatge

centre educatiu = punt comú i imparcial d'aprenentatge

02 Què en diu la legislació actual?

<p>Nivell estatal (Espanya)</p> <p>LOMLOE</p> <ul style="list-style-type: none"> • Estipulació d'un currículum obligatori = ensenyaments mínims bàsics (50%) • No menció explícita a "Educació en finances" • Si es preveu "la incorporació de tot coneixement que permeti una vida adulta independent i fructífera" - també econòmicament parlant 	<p>Nivell autonòmic (Catalunya)</p> <p>Decret 175/2022 (ordenació dels ensenyaments de l'educació bàsica)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Completar i desenvolupar el currículum (50%) • Menció de contingut financer de forma transversal (i adaptat al nivell), previst dins l'assignatura de matemàtiques
---	---

03 Quins programes educatius a l'abast dels centres existeixen?

- **Pla nacional d'Educació Financera**, ideat pel Banc d'Espanya i la CNMV l'any 2008. Desenvolupament a través de la xarxa de col·laboradors

Algunes de les propostes:

- programa escolar
- concursos i premis
- activitats esporàdiques de conscienciació

- Programa d'Educació Financera i Emprenedoria de Catalunya (**EFEC**), impulsada per l'IEF
- Altres iniciatives, també privades, com les proposades per determinades entitats bancàries

A destacar: els programes escolars proposats són gratuïts i de lliure accés per a tots els centres educatius de l'Estat/Comunitat Autònoma. Inicialment previstos per l'alumnat de 3r i 4t d'ESO, s'està treballant per ampliar-los a la resta de primària i secundària.

04 Mesures efectives

1. Participació en programa escolar, de forma anual
2. Avaluació de seguiment dels conceptes apresos, ja sigui individualment o en grup, al tancament dels cicles escolars

També:

- formació específica del professorat
- plantejament d'introduir l'educació financera a través d'una assignatura a l'efecte

Judit Oliva i Hernández